

การวิเคราะห์ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” ของจีน*

ชนกพร ทองตากรณ์**

สมปฤณ นิยมไทย***

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับที่มา ความสำคัญ เป้าหมาย รูปแบบและความคืบหน้าของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ของจีน ด้วยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และกรอบการวิจัย ซึ่งใช้ทฤษฎีเสถียรภาพของเจ้าโลกและแนวคิดทฤษฎีอำนาจเชิงอ่อน แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ซึ่งจากผลการวิจัยมีดังนี้ 1. ที่มาของนโยบายมาจากความต้องการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง 2. นโยบายมีความสำคัญเพราะสามารถแก้ปัญหาภายในและภายนอกของจีนได้เกือบทุกด้าน 3. นโยบายมีเป้าหมายด้านเศรษฐกิจคือ การพัฒนาเศรษฐกิจของจีนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ด้านการเมืองและความมั่นคงคือการแก้ปัญหาความมั่นคงภายในประเทศ และการขยายอิทธิพลของจีนในเวทีโลก 4. ลักษณะของนโยบายประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์และแผน 2) ความคิดริเริ่ม 3) ความคืบหน้าของนโยบาย ระดับภายในประเทศ สร้างการยอมรับและเตรียมความพร้อมของนโยบายสู่การปฏิบัติ ระดับภายนอกประเทศสร้างความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ โดยใช้อำนาจเชิงอ่อนด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่เป้าหมาย ดังนั้น จีนจึงกำหนดนโยบายดังกล่าวขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการบรรลุ “ความฝันของจีน”

คำสำคัญ: หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง เส้นทางสายไหมใหม่ นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21
สี่ จีนผิง นโยบายต่างประเทศจีน

* บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์หัวข้อ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ของจีนกับความมั่นคงของประเทศไทย”

** สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อีเมล: Chanokphorn@yahoo.com

*** สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อีเมล: Sniamthai@hotmail.com

Analysis of China's 21st Century Silk Road Policy*

Chanokporn Thongtakorn**

Somprin Niyomthai***

Abstract

China set up the Silk Road Policy in the 21st century as a key tool to achieve the Chinese Dream to restore national prosperity. This article describes and analyses China's current Silk Road Policy through the analytical framework of Hegemonic Stability Theory and the Soft Power Theory. Drawing on documentary research and in-depth interviews, the article addresses the following topics: (1) the origins of the Silk Road Policy; (2) how it is vital to China in managing domestic issues and international relations; (3) its two main goals, namely, promoting economic growth, and ensuring domestic security while expanding China's geopolitical influence; (4) the policy's main framework; and (5) how it has been implemented under President Xi Jinping, over the period 2013–2017, on both domestic and international fronts. We conclude that China's engagement of a soft-power approach—encompassing economic, social and cultural facets—is helping the Chinese leadership to meet its goals.

Keywords: Belt and road initiative, new Silk Road, China's 21st century Silk Road policy, Xi Jinping, China foreign policy

* This article is part of the dissertation “China's 21st Century Silk Road Policy and the Security of Thailand”

** School of Political Science, Sukhothai Thammathirat Open University.

E-mail: Chanokphorn@yahoo.com

*** School of Political Science, Sukhothai Thammathirat Open University.

E-mail: Sniamthai@hotmail.com

บทนำ

ประเทศจีน ภายใต้การนำของสี จิ้นผิง ผู้นำในรุ่นที่ 5 การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน ไม่จำเป็นต้องรอความพร้อมจากสถานการณ์ระหว่างประเทศ เพราะความสามารถที่เพิ่มขึ้นของประเทศ ทำให้จีนไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตัวเคร่งครัดตามระเบียบหรือสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ ยิ่งกว่านั้น ขณะนี้ จีนยังสามารถสร้างสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเองได้อีกด้วย ส่งผลให้นโยบายต่างประเทศหลายส่วนของจีนมีการเปลี่ยนแปลง เป็นการดำเนินนโยบายต่างประเทศในเชิงรุกที่เข้มข้นมากขึ้น ซึ่งหนึ่งในนโยบายเหล่านั้นก็คือ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” (China’s 21st century silk road policy) หรือ “เส้นทางสายไหมใหม่” หรือ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (one belt one road, 一带一路) หรือถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “The Belt and Road” เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ.2017 ซึ่งในบทความวิจัยนี้ผู้เขียนจะใช้ชื่อ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21”

การกำหนด “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” เป็นผลจาก “การประชุมว่าด้วยการกำหนดนโยบายการต่างประเทศที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน” ของคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 18 เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.2013 โดย สี จิ้นผิง ได้ประกาศนโยบายดังกล่าวในเดือนกันยายน ค.ศ.2013 อันเป็นการรื้อฟื้นเส้นทางการค้าที่สำคัญของจีนในยุคโบราณเมื่อราว 140 ปีก่อนคริสตกาล ที่เรียกว่า “เส้นทางสายไหม” ให้กลับมาเฟื่องฟูอีกครั้ง ซึ่ง “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” เป็นการเชื่อมต่ออดีตแห่งความรุ่งเรืองทางการค้าของจีนเข้ากับการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ของประชาชนในปัจจุบัน อันเป็นการเชื่อมการติดต่อทั้งทางบกและทางทะเลของประเทศต่าง ๆ ใน 3 ทวีป แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาอันล้ำลึกของชาวจีน

นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ของจีนไม่ได้เป็นยุทธศาสตร์ที่มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อแก้ปัญหาความไม่สมดุลของโครงสร้างระหว่างการพัฒนาของเมืองทางฝั่งทะเลและเมืองที่อยู่ภายในของจีนเท่านั้น แต่ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสมดุลกับอิทธิพลของรัสเซียในเอเชียกลาง ดีฝักการปิดล้อมและปรับสมดุลกับสหรัฐอเมริกา ตลอดจนลดการพึ่งพาเงินทุนจากประเทศตะวันตก อเมริกา และญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม หัวใจหลักของนโยบายดังกล่าวที่มีความสำคัญยิ่งกว่านั้นคือ การส่งออกโครงสร้างพื้นฐาน การลงทุนและทรัพยากรมนุษย์ของจีนจะเป็นการส่งเสริม “รูปแบบจีน” และเป็นการหลอมรวมเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยวิธีการนี้ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะค่อย ๆ กลายเป็นโครงสร้างที่พึ่งพาเศรษฐกิจของจีน อันจะนำไปสู่ผลกระทบที่คล้าย ๆ กับแผนการมาร์แชล ของสหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยิ่งกว่านั้น “การทูตแบบโครงสร้างพื้นฐาน” โดยใช้รัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจของจีนนั้น มีความหมายถึง ภูมิศาสตร์การเมือง ดังเช่นตัวอย่าง โครงการคลองของประเทศนิการากัว และโครงการทางรถไฟเชื่อมต่อสองมหาสมุทรของอเมริกาใต้ ล้วนมีพื้นฐานที่มียุทธศาสตร์การเมือง โดยจีนจะใช้นโยบายดังกล่าวเป็นหนึ่งในกลไกหลักในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 21 และเป็นการสนับสนุน “การผงาดขึ้นมาของจีน” ซึ่งการผงาดขึ้นมาของจีนมีผลกระทบต่อโลกทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง เป็นอย่างมาก จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางอำนาจของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มาสู่เอเชีย

ในการวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาที่มา ความสำคัญ เป้าหมาย ลักษณะและความคืบหน้าของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 นับตั้งแต่เริ่มประกาศนโยบายดังกล่าวระหว่าง ค.ศ.2013 จนถึงเดือนมิถุนายน ค.ศ.2017 เพื่อให้เข้าใจถึงสิ่งที่รัฐบาลจีนต้องการจากการกำหนดนโยบายดังกล่าวขึ้นมา อันจะทำให้เข้าใจและมองเห็นทิศทางของนโยบายดังกล่าวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มา ความสำคัญ และเป้าหมายของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21
2. เพื่อศึกษาลักษณะและความคืบหน้าของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีเสถียรภาพของเจ้าโลก

Robert O. Keohane ได้กล่าวถึง ทฤษฎีเสถียรภาพของเจ้าโลกว่า ภายใต้มุมมองของประเด็นเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจของรัฐที่เป็นเจ้าโลกและระบบการค้าระหว่างประเทศ โดยรัฐที่จะขึ้นมาเป็นเจ้าโลกนั้นต้องมีคุณสมบัติ 2 ประการคือ

- 1) สามารถควบคุมวัตถุดิบ แหล่งเงินทุนและการค้า
- 2) ต้องมีความได้เปรียบในการแข่งขันด้านการผลิตสินค้าและมีเจตนาธรรมเพื่อดำเนินนโยบายที่จำเป็นต่อการสร้างและคงไว้ซึ่งระเบียบเศรษฐกิจแบบเสรีระหว่างประเทศ (Keohane, 1980: 132; 1984: 34)

แนวคิดอำนาจเชิงอ่อน

Nye ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “Soft Power: The Means to Success in World Politics” ว่า Soft Power หมายถึง การได้รับสิ่งที่ต้องการมาด้วยความร่วมมือมากกว่าการบังคับ ซึ่ง Soft Power เกี่ยวข้องกับการรักษามิตรภาพและการดึงดูดให้เกิดการช่วยเหลือกันหรือความร่วมมือระหว่างกัน ทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น Soft Power ไม่ได้เป็นเพียงอิทธิพล แต่ยังสามารถลดการคุกคามโดยอำนาจแข็งแข็งได้ นอกจากนี้ Soft Power สามารถสร้างแรงดึงดูดอันก่อให้เกิดนโยบายที่ต้องการหรือสามารถใช้ในการจัดการกับประเด็นทางเลือกทางการเมืองในลักษณะที่ทำให้ฝ่ายอื่น ๆ เกิดความโน้มเอียงได้ ซึ่งที่มาของ Soft Power จะมีความเชื่อมโยงกับพฤติกรรมความร่วมมือแบบพิเศษสำหรับที่มาของ Soft Power ของประเทศส่วนใหญ่มีที่มาจาก 3 แหล่ง ได้แก่ 1) จากวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นการสร้างค่านิยมและการปฏิบัติเพื่อสร้างความสำคัญให้กับสังคม 2) จากค่านิยมทางการเมือง ค่านิยมทางการเมืองจะสนับสนุนบริบทภายในประเทศ (เช่น ประชาธิปไตย) สถาบันระหว่างประเทศ (การทำงานร่วมกับประเทศอื่น ๆ) และนโยบายต่างประเทศ (ส่งเสริมสันติภาพและสิทธิมนุษยชน) 3) จากนโยบายต่างประเทศ เป็นความพยายามที่รัฐต้องการจะทำให้เกิดความถูกต้องตามกฎหมายและอำนาจทางศีลธรรมของในเวทีระหว่างประเทศ

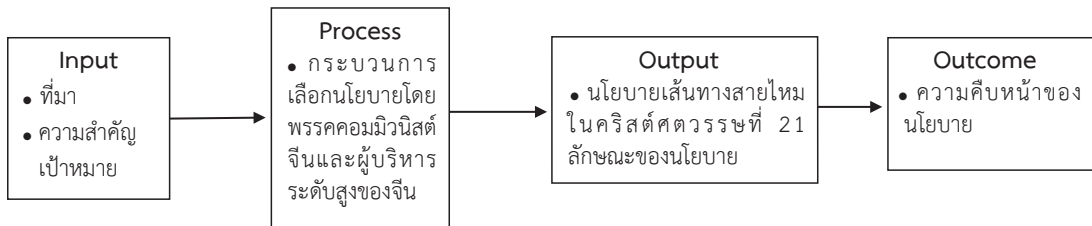
ดังนั้น จะเห็นว่า Soft Power กลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในยุคข้อมูลข่าวสารในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งอาจจะให้ผลลัพธ์ที่มากกว่าการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐเพียงอย่างเดียว (Nye, 2004: 11-14)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำแนวคิดทฤษฎีมาใช้ในการจัดทำกรอบการวิจัย เพื่อวิเคราะห์และอภิปรายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น กล่าวคือ

1. กรอบแนวคิดทฤษฎีเสถียรภาพของเจ้าโลก เป็นมุมมองของความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับการเป็นเจ้าโลกหรือการมีอิทธิพลเหนือประเทศอื่นด้วยการใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้กรอบทฤษฎีนี้เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ที่มา ความสำคัญ และเป้าหมายของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งจีนใช้เป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญในการกำหนดนโยบายดังกล่าวขึ้นมา อันจะนำไปสู่ความเข้าใจเป้าหมายที่แท้จริงของนโยบายดังกล่าว

2. กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอำนาจเชิงอ่อน ซึ่งอำนาจเชิงอ่อนนั้นมีความสามารถในการดึงดูดและสร้างการมีส่วนร่วมมากกว่าการบังคับ นำไปสู่การรักษามิตรภาพและการดึงดูดให้เกิดการช่วยเหลือกันหรือความร่วมมือกันทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยอาศัยปัจจัยพื้นฐานหรือที่มาจาก 3 ประการ ได้แก่ วัฒนธรรม ค่านิยมทางการเมือง และนโยบายต่างประเทศ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดนี้เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงลักษณะและความคืบหน้าของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งใช้อำนาจเชิงอ่อนเป็นเครื่องมือและกลไกที่จีนใช้ในการดำเนินนโยบาย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ สร้างความร่วมมือและลดความรู้สึกหวาดระแวงของประเทศต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความชัดเจนของลักษณะ ความคืบหน้าและทิศทางของนโยบายดังกล่าว

ภาพที่ 1. ความชัดเจนของลักษณะ ความคืบหน้าและทิศทางของนโยบาย

วิธีการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้การสืบค้นข้อมูลเชิงเอกสาร จากเอกสารและข้อมูลทั้งที่เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และตีความภายใต้กรอบของการวิจัย สำหรับข้อมูลอีกส่วนหนึ่งมาการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลและมุมมองของผู้เชี่ยวชาญในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยกลุ่มประชากรที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย นักวิชาการไทย-จีน บุคคลในรัฐบาล และข้าราชการของไทยที่มีส่วนในการกำหนด วางแผนและตัดสินใจ และบุคลากรด้านอื่น ๆ ทั้งชาวไทยและชาวจีน ซึ่งมีความรู้และมีส่วนเกี่ยวข้องกับ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” ของจีน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากทั้งสองแหล่งมาวิเคราะห์และเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

สมมติฐานการวิจัย

การกำหนดนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ของจีน เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาในทุกด้านของประเทศจีน (ความฝันของจีน) ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านการเมืองและความมั่นคง เป็นต้น

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1. ที่มาและความสำคัญของนโยบายทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 2. เป้าหมายของนโยบายดังกล่าว 3. ลักษณะของนโยบายดังกล่าว และ 4. ความคืบหน้าของนโยบายดังกล่าว

ที่มาและความสำคัญนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21

นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ถูกเปิดตัวครั้งแรกเมื่อประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ของจีนเดินทางเยือนเอเชียกลาง (คาซัคสถาน) เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ.2013 ได้ประกาศความคิดริเริ่มในการสร้าง “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” และการเดินทางเยือนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อินโดนีเซีย) เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.2013 ได้ประกาศ “เส้นทางการค้าสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21” หากจะกล่าวถึงที่มาของนโยบายดังกล่าวต้องย้อนกลับไปดูแผนการพัฒนาที่ตั้งเสี่ยวผิงได้กำหนดไว้ว่า ในช่วง ค.ศ.2013 จีนจะเข้าสู่สังคมที่ “มีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างดี” และจะนำไปสู่สังคมที่มีการฟื้นคืนของประชาชาติจีน อันเป็น “ความฝันของจีน”¹ ในช่วงกลางทศวรรษที่ 21 (ค.ศ.2050) ในการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 18 เมื่อปลาย ค.ศ.2012 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์คนใหม่และกลายเป็นผู้นำใหญ่ของผู้นำจีนรุ่นที่ 5 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ประกาศภารกิจหลักของกลุ่มผู้นำรุ่นใหม่คือ การนำพาประชาชาติจีนบรรลุถึง “ความฝันจีน” (Thairath Online, B.E.2560) หากมองกลับไปในช่วงที่จีนมีความเจริญรุ่งเรืองที่สุดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ของจีน นี่ย้อนไปถึง “เส้นทางสายไหม” ซึ่งเป็นเส้นทางที่จีนใช้ในการเชื่อมโยงการค้ากับนานาชาติไปจนถึงยุโรปในยุคโบราณ ดร.หลี่ เหวินเหลียง ได้กล่าวว่า

“เมื่อพูดถึงเส้นทางสายไหม ทุกคนก็มักจะทราบว่ามีทั้งทางบกและทางทะเล โดยเป็นประวัติศาสตร์ที่มีอยู่แล้วไปเชื่อมโยงกับ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” ในปัจจุบัน ทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งมีความสอดคล้องกันในทางประวัติศาสตร์ โดยจีนมีการพัฒนาเกือบ 40 ปี ถึงเวลาที่จีนจะฟื้นฟูความเจริญรุ่งเรืองที่จีนเคยมีมาในอดีตให้กลับมา ซึ่งยังคงยึด “จิตวิญญาณของเส้นทางสายไหม” นั่นคือ เน้นการเชื่อมโยงการค้าการขาย” (Li Renliang, Faculty Member of School of Environmental Development, National Institute of Development Administration (NIDA). Interviewed, September 24, B.E.2560)

สอดคล้องกับ รศ.ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ ได้กล่าวไว้ว่า

“การที่จีนนำชื่อ “เส้นทางสายไหม” มาใช้เป็นชื่อของยุทธศาสตร์ของประเทศ เพราะ “เส้นทางสายไหม” เป็นคำที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ของจีนในอดีตที่มีการเชื่อมต่อกันระหว่างจีนกับยุโรป ฉะนั้น เมื่อพูดถึง “เส้นทางสายไหม” ขึ้นมาจึงไม่ต้องตีความกันมากกว่าหมายถึงอะไร ซึ่งในเชิงสัญลักษณ์แล้วชื่อนี้ช่วยได้มาก คนฟังแล้วไม่ต้องตีความเยอะว่านโยบายดังกล่าวคืออะไร และทำไม แต่จะตั้งคำถามว่า อย่างไร คือจีนจะทำอย่างไรต่อไปสำหรับนโยบายดังกล่าว” (Sompob Manarungsan. Panyapiwat Institute of Management President. Interviewed, September 25, B.E.2560)

และนายสมโภชน์ คงรอด ได้กล่าวว่า

“จีนต้องการใช้ภาพลักษณ์เดิมของการเป็นพ่อค้าในเส้นทางสายไหมในอดีต เพื่อลดความแข็งกร้าวของจีน ลดความหวาดระแวงของประเทศต่าง ๆ และเน้นให้เห็นถึงความสันติ จะเป็นการโน้มน้าวประเทศอื่นให้มองเห็นผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจอันจะทำให้เกิดความไว้วางใจและอยากร่วมมือกับที่จะเข้าร่วมโครงการนี้มากขึ้น ฉะนั้นชื่อ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” จึงเป็นการส่งเสริมการใช้ Soft Power ของจีน เพื่อเพิ่มพูนอำนาจในการต่อรองทางการเมืองของจีน” (Sompot Khongrod. Office of the National Security Council. Interviewed, October 2, B.E.2560)

นอกจากนี้ ลำดับขั้นของการพัฒนาประเทศของประเทศต่าง ๆ เมื่อถึงจุดหนึ่งจะต้องออกไปลงทุนนอกประเทศ จีนก็เช่นเดียวกัน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์นอกประเทศ ทั้งทางการเกษตร อุตสาหกรรม และการค้าการลงทุน โดยจีนมีความพร้อมในการเข้าไปลงทุนและร่วมพัฒนาในด้านต่าง ๆ กับนานาประเทศ อันจะนำไปสู่เครือข่ายความร่วมมือระดับภูมิภาคที่ชูเป้าหมายด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก สอดคล้องกับที่วรรณรัตน์ ท่าห้อง กล่าวไว้ว่า

“จากนโยบายต่างประเทศที่ปฏิรูปและเปิดกว้าง ผู้นำจีนย้ายอยู่เสมอว่า จีนจะร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในการพัฒนาเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน จุดเน้นของความร่วมมือการพัฒนาและผลประโยชน์ดังกล่าวก็คือ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยยุทธศาสตร์ใหญ่ที่สำคัญของการต่างประเทศจีนคือ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” (Thahong, B.E.2557: 1-2, 7-8; The Office of Industrial Economic, B.E.2559)

นโยบายดังกล่าวสามารถตอบโจทยความต้องการของจีนได้เกือบทุกด้าน เปรียบเหมือนยิงปืนนัดเดียวได้นกหลายตัว อีกทั้งยังส่งเสริมให้จีนมีบทบาทการเป็นมหาอำนาจที่โดดเด่นในเวทีระหว่างประเทศ และเพิ่มอำนาจต่อรองในระดับสากลมากขึ้น ซึ่ง รศ.ดร.สมภพ มานะสังสรรค์ ได้กล่าวว่า

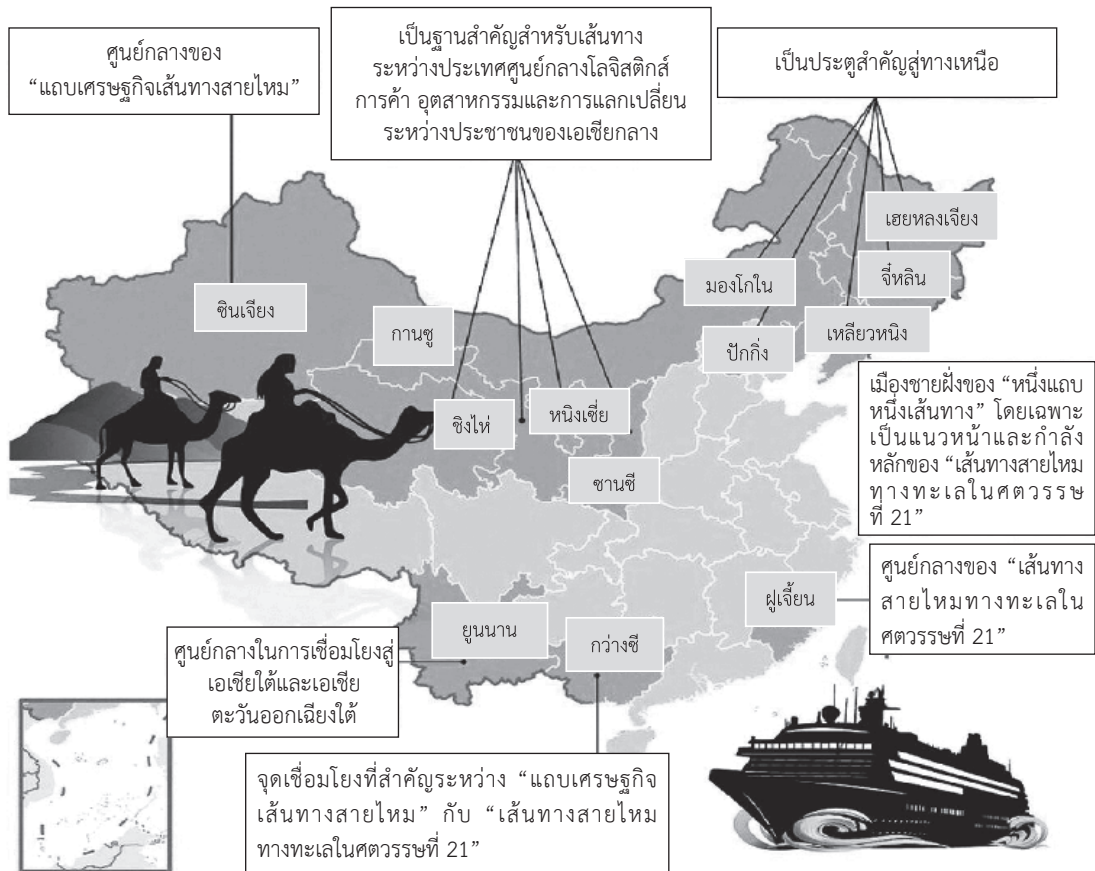
“นโยบายดังกล่าวจะกลายเป็นนโยบายต่างประเทศที่สำคัญอันดับหนึ่งของจีน ในขณะนี้ และจีนพยายามผลักดันนโยบายดังกล่าวอย่างเต็มที่ แสดงให้เห็นว่า นโยบายดังกล่าวมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของจีน หากนโยบายเส้นทางดังกล่าวของจีน ประสบความสำเร็จจะทำให้ดุลอำนาจของจีนเป็นต่อในเวทีระหว่างประเทศทันที” (Sompob Manarungsan. Panyapiwat Institute of Management President. Interviewed, September 25, B.E.2560)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงความสำคัญของนโยบายดังกล่าวโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) ความสำคัญของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ต่อจีน

นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กลายเป็นนโยบายที่สำคัญที่สุดของจีน โดยจากการประชุมคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์ของจีน ครั้งที่ 18 เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2013 ได้มีการเสนอ “ให้มีการผลักดันนโยบายดังกล่าวให้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของชาติในการขยายความร่วมมือและแสวงหาผลประโยชน์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ในการประชุมสมัชชาคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 19 เมื่อวันที่ 18-24 ตุลาคม ค.ศ.2017 ได้มีมติให้บรรจุนโยบายดังกล่าวและชื่อของ สี จิ้นผิง เข้าไว้ในธรรมนูญของพรรค นั้นหมายความว่า ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง จะเป็นบุคคลที่จะชี้ขาดในทุกประเด็นการเมืองและจะเป็นผู้นำสูงสุดของประเทศ ซึ่งทำให้นโยบายดังกล่าวกลายเป็นยุทธศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่และสำคัญที่สุดของจีนอย่างเป็นทางการ トラบเท่าที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ยังครอบอำนาจอยู่ (Hou, 2015: 14-15; Springnews, 2017) เนื่องจากนโยบายดังกล่าวมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาภายในประเทศจีนทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม อันได้แก่ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาพื้นที่ภายในประเทศจีนระหว่างภูมิภาคตะวันตกและตะวันออก เนื่องจากนโยบายดังกล่าวเน้นการพัฒนาภูมิภาคตะวันตกที่มีความยากจนและด้อยพัฒนา ด้วยการกำหนดให้มณฑลต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันตกเป็นศูนย์กลางของนโยบายดังกล่าว ดังที่สำนักงานการส่งเสริมการลงทุนของประเทศจีน ได้มีรายงานการวิจัย ค.ศ.2017 เรื่อง “การลงทุนภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” ว่า จีนกำหนดให้เขตปกครองตนเองซินเจียงเป็นศูนย์กลางของเส้นทางสายไหมทางบกและเป็นประตูของเส้นทางสายไหมสู่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ส่งผลให้เขตปกครองตนเองซินเจียงกลายเป็นพื้นที่หลักของแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมเป็นทั้งศูนย์กลางการคมนาคม โลจิสติกส์ ศูนย์กลางวัฒนธรรมและการศึกษา (China Service Outsourcing Research Center, Ministry of Commerce Investment Promotion Bureau, 2017: 35) ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่า รัฐบาลจีนได้มีโครงการการพัฒนาต่าง ๆ ภายใต้กรอบของนโยบายดังกล่าวเข้าสู่เขตมณฑลต่าง ๆ ทางภาคตะวันตกของจีนจะนำไปสู่การแก้ปัญหาทางการเมืองและความมั่นคงภายในประเทศ สอดคล้องกับที่ ผศ.จิตติภัทร พูนขำ ได้กล่าวไว้ว่า

“นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับหนึ่งในผลประโยชน์ด้านยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงภายในของจีนคือ การสร้างเสถียรภาพและการพัฒนาเขตปกครองตนเองซินเจียงและบริเวณโดยรอบ” (Poonkham, 2017)

ภาพที่ 2. แสดงมณฑลต่าง ๆ ของจีนที่มีความสำคัญต่อเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21
 ที่มา: China Go Abroad. (2016). เขตปกครองตนเองซินเจียงและมณฑลฝูเจี้ยนจะกลายเป็นศูนย์กลางของ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (新疆福建将建“一带一路”核心区). Retrieved November 15, 2017 from <http://www.chinagoabroad.com/zh/article/xinjiang-and-fujian-to-be-core-zones-of-the-belt-and-road-routes>.

ด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ ค.ศ.2014 ตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนทั้งปีที่โตเพียง 7.4% แสดงให้เห็นถึงการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของจีน จากเดิมที่เคยเติบโตได้เฉลี่ยราว 10% ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้รัฐบาลจีนพยายามหาทางออกเพื่อให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นและรักษาความได้เปรียบทางเศรษฐกิจของตน ดังนั้น นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 จะเข้ามาแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าวของจีนด้วยการสร้างรูปแบบความร่วมมือทางเศรษฐกิจของจีนกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และเปิดตลาดการค้าของจีนให้กว้างขวางมากขึ้นโดยเน้นการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมต่อเอเชียและยุโรปเข้าด้วยกัน

ความพยายามเดินเกมสับเชิงรุกด้านยุทธศาสตร์ของจีนในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่จะส่งเสริมบทบาทของจีนให้โดดเด่นเป็นมหาอำนาจในเวทีโลก ดังที่ Ms.Guo Bing กล่าวไว้

“นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาความร่วมมือรูปแบบใหม่กับโลก อันจะส่งผลให้ทุกประเทศอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีผลประโยชน์และมีชัยชนะร่วมกัน ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจีนอนาคต หากนโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จจะทำให้ฐานะของจีนในเวทีโลกสูงขึ้น” (Guo Bing, Director of Public Affairs and Communications, Embassy of the People’s Republic of China in the Kingdom of Thailand. Interviewed, October 20, B.E.2560)

อีกทั้งยังเพิ่มอำนาจในการต่อรองให้แก่จีนในระดับสากล ด้วยการแผ่ขยายอิทธิพลและการแสวงหาผลประโยชน์ของจีนโดยใช้รูปแบบของการเชื่อมโยงโครงข่ายของจีนกับภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก สอดคล้องกับที่ อาจารย์อาร์ม ตั้งนิรันดร ได้กล่าวไว้ว่า

“การขยายอิทธิพลของทุนจีนจะมาพร้อมกับการเดินสายส่งเสริมนโยบายดังกล่าวของผู้นำจีน ขณะเดียวกัน ทุนจีนก็จะเป็นตัวสร้างอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนในประเทศต่าง ๆ โดยตรง” (Tungnirun, B.E.2560)

และ Prof. David Arase กล่าวไว้ว่า

“นโยบายดังกล่าวจะเป็นช่องทางทางเศรษฐกิจของจีนที่จะทำให้เกิดการพึ่งพา ระหว่างประเทศในระดับลึกกระหว่างประเทศต่าง ๆ ในเอเชียกับจีนและจะทำให้จีนกลายเป็นผู้กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของเอเชียในระดับพหุภาคี” (Arase, 2015: 33-34)

หากนโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จ โครงข่ายเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการผงาดขึ้นเป็นมหาอำนาจของจีนในเวทีโลก นั่นหมายถึง ความเจริญ ความมั่งคั่งของประเทศและประชาชนจีนตามเป้าหมายของ “ความฝันของจีน” ดังที่ Prof. Li Xing ได้กล่าวไว้ว่า

“นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” เป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อจีนในระยะยาวที่จะสนับสนุนและรับประกันการบรรลุผลของ “ความฝันของจีน” (Li, 2015)

สอดคล้องกับ พันเอก ดร.ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล ได้กล่าวไว้ว่า

“นโยบายดังกล่าวคือ เส้นทางที่จะพาไปสู่ความฝันของจีน” (Chaiyasit Tuntayakul. National Defence Studies Institute. Interviewed, February 23, B.E.2561)

2) ความสำคัญของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ต่อนานาชาติ

สำหรับประเทศยากจนและประเทศกำลังพัฒนา นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นนโยบายที่มีมิติของการพัฒนา ซึ่งจะช่วยยกระดับการพัฒนาทำให้ประเทศที่ยากจนมีการพัฒนาจากเศรษฐกิจแบบยังชีพไปสู่เศรษฐกิจเพื่อการค้า โดยมีปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่จีนเป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งเมื่อประเทศด้อยพัฒนาเหล่านี้มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นจะนำไปสู่มาตรฐานชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน ดังที่ Ms.Guo Bing ได้กล่าวไว้ว่า

“การนำการพัฒนาของจีนกับการพัฒนาของโลกมารวมกัน โดยเมื่อโลกพัฒนา จีนก็พัฒนาไปด้วย ในขณะเดียวกัน การพัฒนาของจีนก็จะสนับสนุนการพัฒนาของโลกไปด้วย นั่นคือ การพัฒนาไปด้วยกัน” (Guo Bing. Director of Public Affairs and Communications, Embassy of the People’s Republic of China in the Kingdom of Thailand. Interviewed, October 20, B.E.2560)

สอดคล้องกับที่ ศ.ดร.หยาง เป่าหวิน ได้กล่าวว่า

“จากการที่จีนเปิดประเทศมานานจึงทำให้มีความพร้อมในด้านเทคโนโลยี ด้านเงินทุน ด้านกำลังและประสบการณ์ในการผลิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้จีนประสบความสำเร็จในการเปิดประเทศ จีนจำเป็นต้องเปิดกว้างและแบ่งปันสิ่งเหล่านี้กับประเทศรายทางเส้นทางสายไหม เพื่อเป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนา” (Yang Baoyun. Pridi Banomyong International College, Thammasat University. Interviewed, September 22, B.E.2560)

พันเอก ดร.ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล ได้กล่าวว่า

“จีนนำเสนอแผนพัฒนาพิมพ์เขียวนโยบายดังกล่าว ซึ่งมีความสำคัญมาก ประเทศที่อยู่บนเส้นทางผ่านของนโยบายดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนาไปจนถึงประเทศด้อยพัฒนาที่ต้องการโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนา ซึ่งจีนมีทั้งเงินทุนและขีดความสามารถในการก่อสร้างพื้นฐาน มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี มีกำลังการผลิตที่ล้นเหลือที่ต้องการบุกเบิกตลาด ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์แบบสมประโยชน์ทั้งสองฝ่าย” (Tuntayakul, B.E.2559: 70)

และพลโทปณต สงเทียน ได้กล่าวไว้ว่า

“การเข้าร่วมนโยบายดังกล่าว ไม่เพียงแต่ทำให้ประเทศต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องความมั่นคงในภูมิภาคอย่างเท่าเทียมกัน แต่ยังเพิ่มช่องทางในการแสดงสิทธิ์ของประเทศเล็ก ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเสริมสร้างการควบคุมอำนาจในภูมิภาครูปแบบพหุภาคีเพื่อให้ประเทศเล็ก ๆ ไม่ต้องตกเป็นเหยื่อในการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจรวมทั้งขยายความร่วมมือระหว่างประเทศในรูปแบบใหม่” (Saengtien, B.E.2558: 58)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์โลก นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ถือเป็นโครงการที่ยิ่งใหญ่อลังการที่สุดในประวัติศาสตร์โลก ด้วยการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานทางบกและทางทะเลรวมทั้งการบูรณาการเศรษฐกิจของเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและการคมนาคมของโลกใหม่อันจะทำให้จีนก้าวขึ้นมีบทบาทนำในเวทีโลก ดังที่ Dr.Yuan Xintao ได้กล่าวว่า

“นโยบายดังกล่าวเป็นการสร้างโครงสร้างรูปแบบใหม่สู่ภูมิภาคโดยรอบประเทศจีน อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาและความเจริญให้กับประเทศในเอเชียและยุโรป” (Yuan, 2014: 3)

จะทำให้ศูนย์กลางความเจริญของโลกหันมาทางเอเชียโดยมีจีนเป็นศูนย์กลางบูรพาภิวัตน์ดังที่ ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ กล่าวไว้ว่า

“การสร้างเส้นทางของนโยบายดังกล่าวอาจจะเคลื่อนศูนย์กลางของโลกให้กลับมาที่จุดเดิมคือ ยุโรปและเอเชียมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า จีนพยายามในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งในเอเชียและยุโรป จะทำให้เส้นทางการค้าในเอเชียกลางก้าวขึ้นมามีความสำคัญอีกครั้ง และหากนโยบายดังกล่าวสร้างเส้นทางเสร็จสมบูรณ์เมื่อไหร่ อิทธิพลทางทหารของสหรัฐอเมริกาต่อโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กองทัพเรือจะลดน้อยลงไม่น้อย” (Laothamatas, B.E.2558: 103, 263-254)

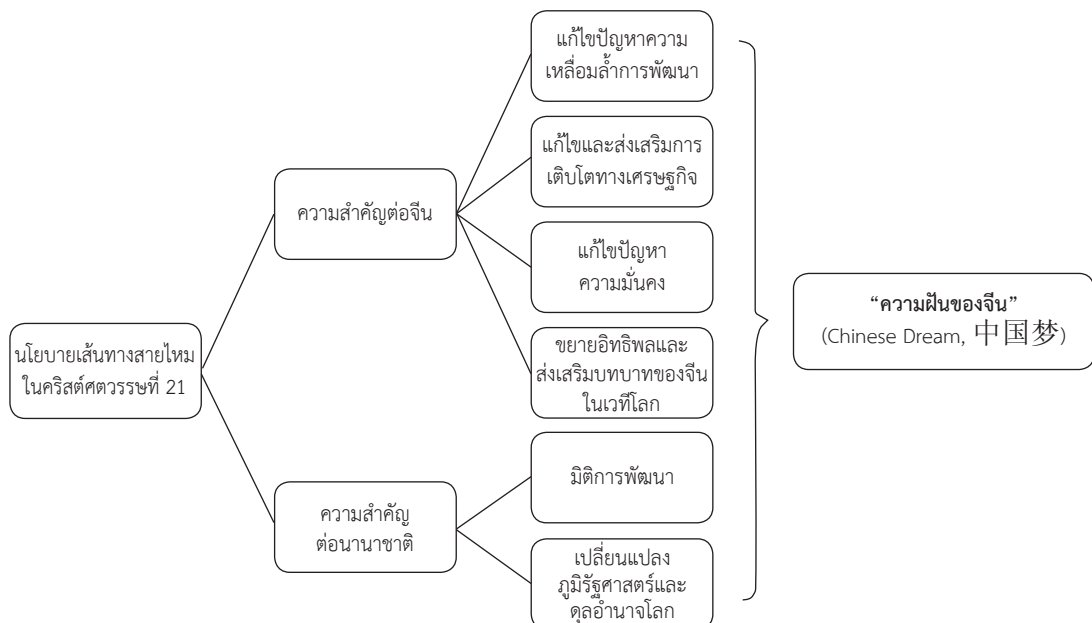
สอดคล้องกับ Sheng และคณะ กล่าวว่า

“นโยบายดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อโลกในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการยุโรปและเอเชียให้กลายเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญที่สุดของโลก” (Sheng, Yu & Yue, 2015: 24-25)

และ จิตติภัทร พูนขำ ได้กล่าวว่า

“นโยบายดังกล่าวจึงไม่ใช่โจทย์ของการพัฒนาเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นโจทย์ที่จะพลิกโฉมภูมิภาคนี้ระดับโลก ระเบียบภูมิภาคหรือยูเรเชียพัฒน์อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในแง่ที่ว่า จีนผงาดขึ้นแทนที่สหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 21 หรือไม่ และระเบียบโลกจะหันเหไปในทิศทางเอเชียหรือไม่” (Poonkham, 2017)

ดังนั้น จึงสามารถสรุปความสำคัญของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ได้ดังภาพที่ 3 ต่อไปนี้

ภาพที่ 3. ความสำคัญของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21

เป้าหมายของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21

การวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์เป้าหมายของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ไว้ 2 ด้าน ได้แก่

1) ด้านเศรษฐกิจ

สำหรับด้านเศรษฐกิจนั้น นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 จะเป็นกลไกสำคัญที่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้จีนบรรลุ “ความฝันของจีน” โดยนโยบายดังกล่าวจะเข้าไปแก้ไขปัญหา พัฒนาและส่งเสริมในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) การพัฒนาภายในประเทศของจีน

จากปัญหาความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาภายในประเทศจีนระหว่างภูมิภาคตะวันตกและตะวันออก อันนำไปสู่ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมหลายประการ ซึ่งรัฐบาลตั้งแต่หลังยุคเติ้ง เสี่ยวผิง พยายามแก้ไขตลอดมา การกำหนดนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ขึ้นมา จะทำให้มีผลต่าง ๆ โดยเฉพาะทางภาคตะวันตกของจีนได้รับการพัฒนา ดังที่ Ms.Guo Bing ได้กล่าวว่า

“ในระยะเริ่มแรกของนโยบายดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาภาคตะวันตกของจีน” (Guo Bing, Director of Public Affairs and Communications, Embassy of the People’s Republic of China in the Kingdom of Thailand. Interviewed, October 20, B.E.2560)

ซึ่งนับตั้งแต่ต้นนโยบายดังกล่าว ประเทศเปิดตัวมาตั้งแต่ ค.ศ.2013 มณฑลต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันตกของจีนถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางของนโยบายดังกล่าว อันได้แก่ เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ เป็นศูนย์กลางการคมนาคม การค้า และโลจิสติกส์สำหรับเชื่อมโยงประเทศจีนกับเอเชียกลางและเอเชียตะวันตก มณฑลกว่างซีเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจกับอาเซียน มณฑลยูนนานจะสร้างเป็นระเบียงคมนาคมระหว่างประเทศ เพื่อเชื่อมโยงจีนกับอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง มองโกจะสร้างเส้นทางรถไฟเชื่อมโยงมณฑลเฮยหลงเจียงกับรัสเซียด้วยรถไฟความเร็วสูงยูเรเชีย เพื่อเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างปักกิ่งกับมอสโก เป็นต้น (Lo, 2017: 196-197) ปัจจุบันหลาย ๆ โครงการเหล่านี้เริ่มเป็นรูปเป็นร่างที่ชัดเจนขึ้น ตามลำดับหากนโยบายดังกล่าวได้ดำเนินงานไปตามแผนการที่วางไว้สิ่งที่จะตามมาคือ การพัฒนาภายในประเทศของจีนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความเจริญในทุกด้านให้กับจีน สุดท้ายคือ การพัฒนาทางสังคมและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนในประเทศ

(2) การสร้างความเติบโตและรักษาความได้เปรียบทางเศรษฐกิจของจีน

ตั้งแต่ ค.ศ.2014 เศรษฐกิจของจีนเริ่มมีการเติบโตช้าลงหรือเริ่มชะลอตัว จนประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ต้องออกมากล่าวว่า ขณะนี้เศรษฐกิจของจีน เข้าสู่สภาวะ “สมดุลใหม่” แต่อันที่จริง หมายถึง การเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนเริ่มอืดตัว ทำให้จีนต้องหาทางที่จะทำให้เศรษฐกิจของตนเองเติบโตต่อไปด้วยการเปิดตลาดด้วยการแสวงหาตลาดการค้าใหม่ ๆ สำหรับผลผลิตส่วนเกินในประเทศ การออกไปลงทุนนอกประเทศเพื่อสร้างผลตอบแทนหรือผลกำไรให้กับเงินทุนที่จีนมีอยู่จำนวนมาก อีกทั้งเป็นการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานเพื่อป้อนอุตสาหกรรมภายในประเทศ ดังนั้น นโยบายเส้นทางดังกล่าวจะเข้ามาแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของจีนด้วยรูปแบบความร่วมมือทางเศรษฐกิจของจีนกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เปิดตลาดการค้า

ของจีนให้กว้างขวางมากขึ้นโดยเน้นการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมต่อเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา เข้าด้วยกัน อีกทั้งการสร้างระเบียงเศรษฐกิจ 6 แห่ง เพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับประเทศต่าง ๆ ภายใต้อาเซียน 10 ประเทศ และเส้นทางสายไหมกว่า 60 ประเทศ สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจีนที่กำลังจะถึงทางตันให้ไปต่อไป

(3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการเชื่อมโยงรูปแบบใหม่

นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างจีนกับประเทศรายทางกว่า 60 ประเทศ ด้วยการเชื่อมโยง ดังที่ ดร.หลี่ เหวินเหลียง ได้กล่าวว่า

“นโยบายดังกล่าวจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงทางกายภาพ 3 มิติ ได้แก่ 1. การเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นเส้นทางรถไฟ ถนน ท่าเรือ เป็นต้น เพื่อความสะดวกในการติดต่อกัน 2. การเชื่อมโยงทางสถาบัน ได้แก่ กฎระเบียบต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการค้าและการลงทุน 3. การแลกเปลี่ยนด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน” (Li Renliang, Faculty Member of School of Environmental Development, National Institute of Development Administration (NIDA). Interviewed, September 24, B.E.2560)

ความเชื่อมโยงที่นโยบายดังกล่าวทำให้เกิดขึ้นจะนำไปสู่ความร่วมมือรูปแบบใหม่ระหว่างจีนกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา โดยมีจีนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับ พันเอก ดร.ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล ที่กล่าวว่า

“จีนจะกลายเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ จากความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาค และในระยะยาว เส้นทางคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานจะทำให้จีนกลายเป็นศูนย์กลางมากขึ้น” (Tuntayakul, B.E.2561)

2) ด้านการเมืองและความมั่นคง

ถึงแม้ว่า จีนจะประกาศว่า นโยบายดังกล่าวเน้นเรื่องความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก และมีความร่วมมือทางด้านสังคมวัฒนธรรมเป็นส่วนสนับสนุน แต่ทั้งนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับยุทธศาสตร์จีนต่างวิเคราะห์ว่า นโยบายดังกล่าวมีที่มา ความสำคัญ และเป้าหมายมาจากด้านการเมืองและความมั่นคงแทบทั้งสิ้น ดังที่ รศ.ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ ได้ให้ความเห็นว่า

“การเมืองและความมั่นคงนั้นเป็นเป้าหมายหลักของนโยบายดังกล่าวของจีน เพราะถ้าเป็นเป้าหมายทางเศรษฐกิจ จีนเองก็สามารถใช้นโยบายและยุทธศาสตร์ได้หลากหลายไม่จำเป็นต้องกำหนดนโยบายดังกล่าวขึ้นมา แต่เนื่องจากในเป้าหมายด้านการเมืองและความมั่นคงจีนจำเป็นต้องมีฐานที่มั่นนอกเหนือจากประเทศจีน เพื่อสร้างพันธมิตรในเวทีโลก” (Sompob Manarungsan, Panyapiwat Institute of Management President. Interviewed, September 25, B.E.2560)

ดังนั้น หากวิเคราะห์ถึงเป้าหมายของนโยบายดังกล่าวด้านการเมืองและความมั่นคง สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่

(1) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านความมั่นคงภายในประเทศของจีน

ปัญหาความขัดแย้งภายในของจีนด้านเชื้อชาติและศาสนาที่เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ และบริเวณโดยรอบเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ยืดเยื้อยาวนานและสั่นคลอนต่อความมั่นคงภายในประเทศ รวมทั้งภาพลักษณ์ในเวทีระหว่างประเทศของจีน ซึ่งทางการจีนได้มีมาตรการหลายอย่างเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวหนึ่งในนั้นคือ การใช้นโยบายเส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21 ดังที่ นายสมโภชน์ คงรอด ได้กล่าวว่า

“เพราะนโยบายดังกล่าวมุ่งเน้นการมองออกไปสู่นอกประเทศ ทำให้ความขัดแย้งภายในประเทศถูกลดความสำคัญลงไป ซึ่งจะทำให้คนที่พยายามสร้างความขัดแย้งภายในประเทศเพื่อแยกตัวเป็นอิสระจะโดนประณามว่าเป็นคนไม่ดี และเป็นการตัดตอนคนที่พยายามต่อสู้ภายในประเทศให้หมดความชอบธรรม” (Sompot Khongrod. Office of the National Security Council. Interviewed, October 2, B.E.2560)

ซึ่งโครงสร้างภายใต้กรอบของนโยบายดังกล่าวพาดผ่านพื้นที่ “ฮอทสปอต” ทางการเมืองทั้งในจีนและในภูมิภาคหลายจุด เช่น เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ อันเป็นพื้นที่ที่มีความขัดแย้งภายในของจีนและแคว้นแคชเมียร์ พื้นที่พิพาทระหว่างอินเดียกับปากีสถาน รวมถึงอัฟกานิสถาน ดินแดนที่ถูกควบคุมโดยกลุ่มติดอาวุธและการก่อการร้าย จะเห็นว่า จีนหวังใช้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่เหล่านี้ อีกทั้งจีนก็สามารถเข้าไปมีบทบาทแทรกแซงปัญหาในพื้นที่เหล่านี้ได้มากยิ่งขึ้น โดยมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจเป็นตัวหนุนหลัง (Wanich, B.E.2560)

(2) การฝ่าการปิดล้อมและถ่วงดุลอำนาจสหรัฐอเมริกา

ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ เราไม่สามารถปฏิเสธถึงความเป็นคู่แข่งระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกาได้ และนับวัน สถานการณ์การแข่งขันของทั้งสองประเทศยิ่งทวีความเข้มข้นมากขึ้น ถึงแม้จีนจะมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและมีบทบาทเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจระดับโลกมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แต่หากมองในด้านศักยภาพทางทหาร จีนยังเป็นรองสหรัฐอเมริกาอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านเทคโนโลยีและกองทัพเรือของสหรัฐอเมริกาที่ขยายอิทธิพลครอบงำทะเลไปทั่วโลก อีกทั้งสหรัฐอเมริกาเองก็ใช้ศักยภาพด้านนี้ในการสร้างพันธมิตรทางการทหารกับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้เกิดการปิดล้อมการขยายหรือกีดกันอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองของจีน อีกทั้งยังจำกัดอิทธิพลของจีนไม่ให้ขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในระดับเดียวกับสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังมีความสามารถบังคับวิธีการเมืองระหว่างประเทศรวมทั้งจีนได้อีกด้วย ดังนั้น ความแข็งแกร่งของสหรัฐอเมริกาคือการสูญเสียโอกาสและความอ่อนด้อยของจีน ซึ่งจีนเองก็ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ รศ.ดร.สมภพ มานะสังสรรค์ ได้กล่าวว่า

“หากจีนถูกปิดล้อม จะทำให้จีนต้องสูญเสียทุกอย่างทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง” (Sompob Manarungsan. Panyapiwat Institute of Management President. Interviewed, September 25, B.E.2560)

ดังนั้น จีนจึงต้องพยายามหาวิถีทางในการตีฝ่าวงล้อมนี้ออกไปและถ่วงดุลอำนาจสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ.2013 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ประกาศนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นการแสดงถึงความพยายามของจีนในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ เพราะหากดูทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีนแล้วมีความได้เปรียบสหรัฐอเมริกา เนื่องจากจีนมีพรมแดนติดกับ 15 ประเทศ และติดกับประเทศสำคัญคือ รัสเซีย อินเดีย ปากีสถาน และอิหร่าน ซึ่งเป็นผู้เล่นสำคัญในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ถ้าจีนสามารถดึงประเทศเหล่านี้มาเป็นพันธมิตรได้ด้วยการสร้างความสนใจร่วมกัน ทำให้ประเทศเหล่านี้เห็นว่า การร่วมมือกับจีนทำให้ได้ประโยชน์มากกว่าร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา ก็จะทำให้จีนมีอำนาจในการต่อรองกับสหรัฐอเมริกาได้อย่างมาก ซึ่งจะทำให้จีนสามารถตีฝ่าวงล้อมของสหรัฐอเมริกาออกไปได้และลดความกดดันด้านยุทธศาสตร์กับประเทศที่อยู่รอบ ๆ ดังคำกล่าวของ Hou Li-min นักวิจัยที่สถาบันเทคโนโลยีฉางโจวที่ว่า

“หากเปรียบสิ่งที่สหรัฐอเมริกา กำลังทำเหมือน “โล่” การที่ผู้นำจีนนำเสนอ นโยบายดังกล่าวจะเป็นเหมือน “หอก” ที่จะทำให้จีนสามารถทำให้ฝ่าวงล้อมออกมาได้” (Hou, 2014: 15)

สอดคล้องกับ ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี ได้กล่าวว่า

“นโยบายดังกล่าวจะช่วยให้อินเดียตีฝ่าวงล้อมออกมาจากการปิดล้อมของสหรัฐอเมริกาได้” (Thepchatree, B.E.2559)

และนายสมโภชน์ คงรอด กล่าวว่า

“ดังนั้น สามารถสรุปทางเดียวที่จีนจะตามสหรัฐอเมริกาได้ทันคือ ต้องใช้นโยบาย ดังกล่าว” (Sompot Khongrod. Office of the National Security Council. Interviewed, October 2, B.E.2560)

(3) การสร้างพันธมิตร การขยายอิทธิพล และการมีบทบาทที่โดดเด่นในเวทีโลก

นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นความพยายามเดินเกมสี่ในเชิงรุกด้านยุทธศาสตร์ของจีนในการเชื่อมความสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างจีนกับประเทศตามรายทางเส้นทางสายไหมกว่า 60 ประเทศ และประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ด้วยความร่วมมือในรูปแบบใหม่ที่จีนเป็นศูนย์กลางที่จะเพิ่มศักยภาพและส่งเสริมบทบาทที่โดดเด่นเป็นมหาอำนาจในเวทีโลก ดังที่ Ms.Guo Bing กล่าวว่า

“นโยบายดังกล่าวเป็นการพัฒนาของจีนจะทำให้จีนมีความร่วมมือรูปแบบใหม่กับโลก ซึ่งจะทำให้ทุกประเทศอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีผลประโยชน์และมีชัยชนะร่วมกัน ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจีนอนาคต หากนโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จจะทำให้ฐานะของจีนในเวทีโลกสูงขึ้น” (Guo Bing. Director of Public Affairs and Communications, Embassy of the People’s Republic of China in the Kingdom of Thailand. Interviewed, October 20, B.E.2560)

ซึ่งประเทศสร้างเครือข่ายพันธมิตรกับประเทศ จะประกอบด้วย 1) ประเทศกำลังพัฒนาที่ยากจน ซึ่งขาดทรัพยากรธรรมชาติและต้องการการพัฒนา โดยจีนมีศักยภาพในการสนับสนุนประเทศเหล่านี้ ทั้งด้านเงินทุนและด้านเทคโนโลยีในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ในทางกลับกัน ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้

ก็สามารถตอบสนองความต้องการในด้านทรัพยากรและพลังงานเพื่อป้อนอุตสาหกรรมภายในประเทศจีน 2) ประเทศพัฒนาแล้วในยุโรปที่จีนต้องการใช้เป็นแนวร่วม เนื่องจากประเทศเหล่านี้มีความสำคัญและมีความเจริญทัดเทียมกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะเป็นเครือข่ายพันธมิตรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนอิทธิพลของจีนในเวทีโลก ด้วยการสร้างความร่วมมือและสร้างความใกล้ชิดในกลุ่มประเทศที่เป็นมิตรกับจีน อันจะทำให้ประเทศเหล่านี้ค่อย ๆ แยกแยกจากการเป็นกลุ่มประเทศที่มีความใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นจนกลายเป็นการสร้าง “ชุมชนที่มีโชคชะตาร่วมกัน” ที่มีจีนเป็นแกนหลักหรือแสดงบทบาทนำในเวทีโลก ดังคำกล่าวของ พลโทปณต แสงเทียน ที่ว่า

“นโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายเชิงรุกที่รัฐบาลจีนหยิบยกขึ้นมา เพื่อถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐอเมริกาและขยายบทบาทอิทธิพลของจีนในเวทีโลก ด้วยการสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือรอบด้านกับนานาประเทศในภูมิภาคอาเซียน เอเชียกลาง เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง แอฟริกาและยุโรป” (Saengtien, 2558: 58)

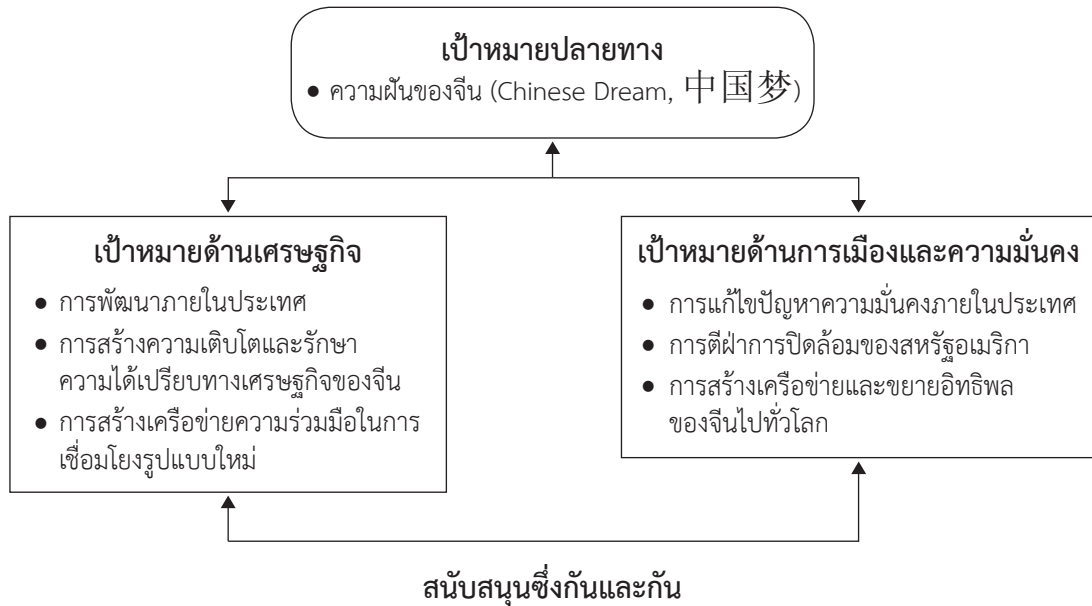
ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ นายสมโภชน์ คงรอด ที่ว่า

“นโยบายดังกล่าวคือ การมองออกไปข้างนอกของจีนซึ่งจะทำให้จีนผงาดขึ้น เป็นมหาอำนาจสูงสุด (Hegemonic Power) โดยมีอำนาจเหนือสหรัฐอเมริกา” (Sompot Khongrod. Office of the National Security Council. Interviewed, October 2, B.E.2560)

และ Chi Lo นักเศรษฐศาสตร์อาวุโส ชาวฮ่องกง ได้เขียนไว้ในหนังสือ “Demystifying China’s Mega Trends: The Driving Forces That Will Shake Up China and World” ว่า

“ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการส่วนใหญ่สันนิษฐานว่า นโยบายดังกล่าวเป็นยุทธศาสตร์ที่จีนวางแผนเป็นอย่างดีที่จะทำให้จีนผงาดขึ้นสู่เวทีโลกได้อย่างรวดเร็ว” (Lo, 2017: 183-184)

ซึ่งจะเห็นได้จากในหลายประเทศที่จีนเข้าไปมีอิทธิพลและมีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมือง ภายใต้กรอบความร่วมมือของนโยบายดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ในลาว ซึ่งจีนเข้าไปลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างมากมาย จนนำไปสู่ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศที่ลาวยอมรับบทบาทของจีนในฐานะ “พี่ใหญ่ที่ยากจะขัดขืน” โดยเฉพาะในมิติที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพด้านการลงทุนจากจีน ในกัมพูชามีการผ่อนปรนและยอมรับบทบาทของจีนในมิติทางการเมืองและเศรษฐกิจในฐานะ “ญาติมิตรผู้เกื้อหนุน” (Charoempuntusak, B.E.2559: 17)

ภาพที่ 4. แสดงเป้าหมายของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ของจีน

จากเป้าหมายทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านการเมืองที่กล่าวไปข้างต้นทั้งนักวิชาการและเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งไทยและจีนต่างแสดงความคิดเห็นไปในทางเดียวกันนั่นคือ นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มีเป้าหมายหลักด้านการเมือง โดยใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนนโยบาย เพื่อให้เกิดการยอมรับและร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายปลายทางคือ การบรรลุ “ความฝันของจีน” อันเป็นการสร้างการเจริญรุ่งเรืองให้จีนในทุก ๆ ด้าน

3) ลักษณะของ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” ของจีน

ศ.ดร.หยาง เปาหวิน และ ศ.ดร.ทัง จือหมิน ได้กล่าวว่า ลักษณะของนโยบายเส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21 ไว้โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน (Yang Baoyun. Pridi Banomyong International College, Thammasat University. Interviewed, September 22, B.E.2560; Tang Zhimin. Director of China ASEAN Studies Center (CAS), Panyapiwat Institute of Management. Interviewed, September 28, B.E.2560) ได้แก่

ส่วนที่ 1 คือส่วนของวิสัยทัศน์และการวางแผน

ซึ่งได้มีการกำหนดและเขียนไว้อย่างชัดเจนในแผนปฏิบัติ สามารถดูได้จากเว็บไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการค้าและเศรษฐกิจของจีน หลักการของนโยบายดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์และหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ 5 ประการ ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกันต่ออำนาจอธิปไตยของแต่ละฝ่ายและบูรณภาพแห่งดินแดน การไม่รุกรานซึ่งกันและกัน การไม่แทรกแซงกิจการภายใน ความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันของแต่ละฝ่าย และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยนโยบายดังกล่าวได้กำหนดไว้โดยอาศัย 4 แนวคิดหลักคือ 1) ความร่วมมือโดยสันติ 2) การเปิดกว้างและครอบคลุม 3) การเรียนรู้ร่วมกัน 4) ผลประโยชน์ร่วมกัน อันจะสร้างให้เกิดความไว้วางใจ

ซึ่งกันและกันทั้งทางการเมือง การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ และการหล່หลอมทางวัฒนธรรม จนนำไปสู่การสร้างชุมชนผลประโยชน์ร่วมกัน ชุมชนแห่งการรับผิดชอบร่วมกันและชุมชนโชคชะตาร่วมกัน เป็นการเปิดความร่วมมือครอบคลุมพื้นที่ของเส้นทางสายไหมโบราณ และเปิดโอกาสให้ทุกประเทศและองค์กรระหว่างประเทศและระดับภูมิภาคเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้การรวมกันเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ส่วนรวมในวงกว้าง โดยมีประเด็นหลักของความร่วมมือกับประเทศปลายทางเส้นทางสายไหมมีอยู่ 5 ด้าน (The Commissioner’s Office of China’s Foreign Ministry in the Hong Kong S.A.R., 2016) ได้แก่

(1) ความร่วมมือด้านนโยบาย เป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐบาล สร้างกลไกการสื่อสารแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ส่งเสริมการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน

(2) ความร่วมมือเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในการเชื่อมต่อ การปรับปรุงและก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (อันประกอบด้วย เส้นทางรถไฟ ถนน ท่าเรือ สนามบิน และท่อส่งน้ำมันและก๊าซ) และระบบเทคโนโลยีที่มีมาตรฐาน รวมถึงเครือข่ายการสื่อสารต่าง ๆ

(3) การจัดซื้อจำกัดและอุปสรรคทางการค้า การสร้างบรรยากาศในการลงทุนและการเปิดเขตการค้าเสรีในภูมิภาค

(4) การบูรณาการทางการเงิน ควรมีความร่วมมือทางการเงินในระดับลึก การสร้างระบบเงินตราที่มั่นคง ระบบข้อมูลเครดิต ระบบการลงทุนและการเงินในภูมิภาค

(5) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ผลักดันความร่วมมือที่เป็นมิตรของประเทศตามแนวเส้นทางสายไหม โดยการส่งเสริมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ศิลปะ บุคลากร วิชาการและการศึกษา รวมทั้งความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนและการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 คือส่วนของความคิดริเริ่ม

ซึ่งจีนกำหนดไว้เป็นกรอบกว้าง ๆ สำหรับการเจรจากับประเทศต่าง ๆ โดย ศ.ดร.ทัง จื่อหมิน ได้กล่าวว่า

“ความคิดริเริ่มในที่นี้ หมายความว่า สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ปรับตามความเหมาะสม โดยแต่ละประเทศต้องประสานด้วยกันและสร้างด้วยกัน ไม่ใช่จีนจะเป็นผู้กำหนดเองทุกอย่าง เนื่องจากบางประเทศอาจจะไม่เห็นด้วยกับความคิดของจีนทั้งหมด จึงต้องมีการปรับเปลี่ยน” (Tang Zhimin. Director of China ASEAN Studies Center (CAS), Panyapiwat Institute of Management. Interviewed, September 28, B.E.2560)

โดยจีนจะเจรจากับประเทศต่าง ๆ ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคีถึงความเหมาะสมในการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของทั้งสองฝ่ายอันจะนำไปสู่ผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นการร่วมกันออกแบบไม่ใช่การบังคับ ซึ่ง ศ.ดร.ทัง จื่อหมิน ได้กล่าวว่า

“ฉันหวังว่าหลายประเทศจะร่วมมือด้วยกัน มากยิ่งขึ้นและหวังว่าหลายประเทศ น่าจะมีความคิดริเริ่มของตนเองด้วย ซึ่งความคิดนี้เป็นการตลาด โดยประเทศต่าง ๆ มา ร่วมมือด้วยกัน ลงทุนด้วยกัน แบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน” (Tang Zhimin. Director of China ASEAN Studies Center (CAS), Panyapiwat Institute of Management. Interviewed, September 28, B.E.2560)

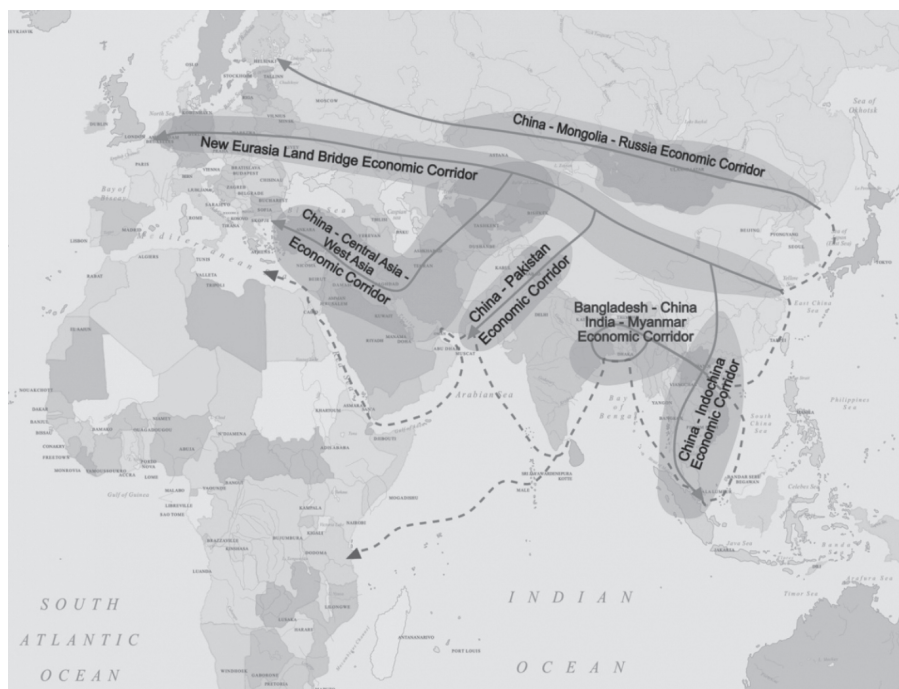
การริเริ่มนี้เกิดจากมีความสามัคคีและการมีส่วนร่วมการออกแบบเส้นทางและรูปแบบการพัฒนา ที่ได้รับการความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ และการสนับสนุนปรึกษาหารือกันระหว่างอารยธรรมที่แตกต่างกัน ในหลักการของการแสวงหาจุดยืนร่วมกัน โดยสงวนความคิดที่แตกต่างและจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมารวมกัน เพื่อให้ทุกประเทศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและมีความเจริญรุ่งเรือง การริเริ่มดำเนินการจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของการตลาดและบรรทัดฐานสากลในการจัดสรรทรัพยากรและปล่อยให้รัฐบาลปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างครบถ้วน รวมทั้งการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับความสนใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างเต็มที่ด้วยการนำความรู้ความสามารถ จุดแข็งและศักยภาพของทุกฝ่ายมารวมกัน ซึ่งนโยบายดังกล่าว ครอบคลุมประชากรประมาณ 4,400 ล้านคน หรือราว 63% ของประชากรโลก มีขนาดเศรษฐกิจ 210,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือราว 29% ของโลกและคิดเป็น 31% ของ GDP โลก ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการเมืองโลกที่สำคัญในอนาคต

นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

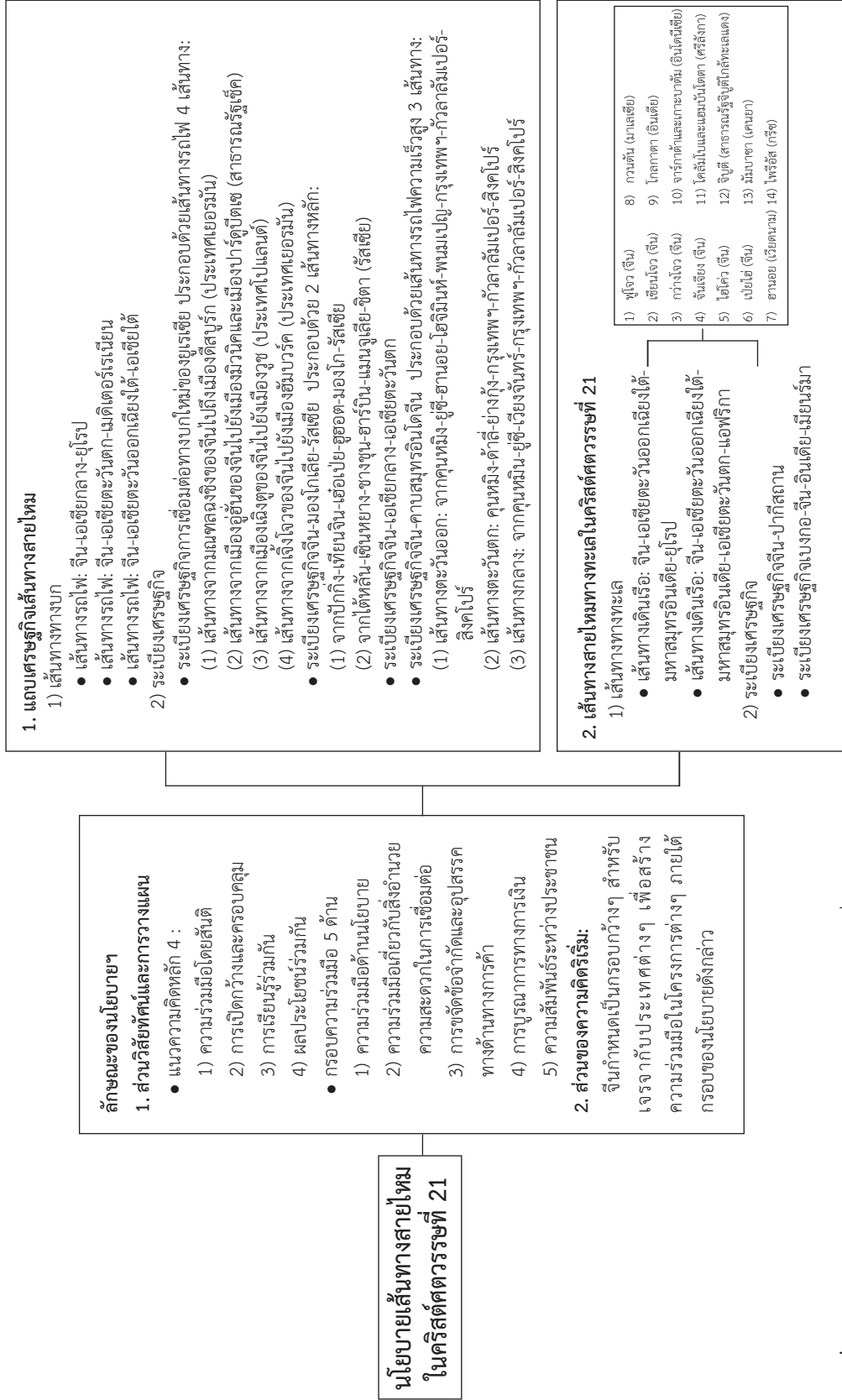
1. แถบเขตเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม เป็นเส้นทางทางบก ประกอบด้วย เส้นทางทางรถไฟ 3 เส้นทาง และระเบียบเศรษฐกิจ 4 แห่ง
2. เส้นทางสายไหมทางทะเลในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นเส้นทางทางทะเล ประกอบด้วย เส้นทางทางทะเล 2 เส้นทาง และระเบียบเศรษฐกิจ 2 แห่ง

ภาพที่ 5. แสดงเส้นทางทางบกและทางทะเลที่กำหนดไว้ในนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21
ที่มา: Financialtribune. (2017). *China to Pour Trillions Into B&R Projects*. Retried February 25, 2018 from <https://financialtribune.com/articles/world-economy/68330/china-to-pour-trillions-into-br-projects>.

ภาพที่ 6. แสดงระเบียบเศรษฐกิจ 6 แห่ง ที่จีนกำหนดไว้ในนโยบายเส้นทางสายไหมคริสต์ศตวรรษที่ 21
ที่มา: International Institute for Asian Studies. (2016). *Heritage diplomacy along the One Belt One Road*. Retrieved November 22, 2017 from <https://ias.asia/the-newsletter/article/heritage-diplomacy-along-one-belt-one-road>.

4. ความคืบหน้าของ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” ของจีนตลอดระยะเวลา 4 ปี (ค.ศ.2013-2017)

สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1. สรุปความคืบหน้าของการดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ระหว่าง ค.ศ.2013-2017

ช่วงเวลา	ภายในประเทศจีน	ภายนอกประเทศจีน
ค.ศ.2013	<ul style="list-style-type: none"> • ผลักดันให้นโยบายดังกล่าวเป็นยุทธศาสตร์ระดับชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> • เปิดตัวนโยบายดังกล่าวสู่เวทีนานาชาติ (ประเทศคาซัคสถานและอินโดนีเซีย)
ค.ศ.2014	<ul style="list-style-type: none"> • ผลักดันให้รัฐบาลกลางและพรรคคอมมิวนิสต์เห็นความสำคัญของนโยบายดังกล่าว 	<ul style="list-style-type: none"> • ผลักดันนโยบายดังกล่าวสู่เวทีระหว่างประเทศทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี • ก่อตั้งกองทุนเส้นทางสายไหม
ค.ศ.2015	<ul style="list-style-type: none"> • จัดตั้งคณะทำงาน ประกาศวิสัยทัศน์ แผนปฏิบัติการและกำหนดพื้นที่ยุทธศาสตร์ของนโยบายดังกล่าว รวมทั้งบูรณาการเข้ากับนโยบายอื่น ๆ ของประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> • นำเสนอนโยบายดังกล่าวสู่เวทีระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง • ก่อตั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB)
ค.ศ.2016	<ul style="list-style-type: none"> • ติดตามการดำเนินการของนโยบายดังกล่าวตามแผนที่วางไว้อย่างเต็มรูปแบบและต่อเนื่อง • จัดตั้งกองทุนอุตสาหกรรม “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” เพื่อส่งออกทุนจีนไปลงทุนในต่างประเทศ • ระดับผู้นำของจีนเสนอให้ใช้ Soft Power เป็นเครื่องมือในการผลักดันนโยบายดังกล่าว 	<ul style="list-style-type: none"> • ส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวสู่วงการศึกษาการระหว่างประเทศ • เงินหยวนของจีนได้รับสิทธิถอนพิเศษ (SDR)
ค.ศ.2017	<ul style="list-style-type: none"> • กระทรวงพาณิชย์ของจีนผลักดันความร่วมมือทางการค้ากับประเทศต่าง ๆ ตามรายงานนโยบายดังกล่าว • นโยบายดังกล่าวและชื่อของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้ถูกบรรจุลงในธรรมนูญของพรรคคอมมิวนิสต์ 	<ul style="list-style-type: none"> • จัดประชุมสุดยอดว่าด้วยแนวคิดริเริ่ม “เส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” หรือ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” • จีนผลักดันนโยบายดังกล่าวสู่เวทีระหว่างประเทศอย่างเต็มรูปแบบทั้งการสร้างความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ การค้าการลงทุนและการเงินกับประเทศตามรายงานนโยบายดังกล่าวฯ

ผู้วิจัยสรุปข้อมูลจาก: สำนักข่าวซินหัว (2017) เว็บไซต์การวางแผนผังเมืองจีน (中国城市规划网) (2016) Financial News (2017) และ ผู้จัดการออนไลน์ (2560)

สรุป

จากผลการวิจัยสามารถนำเสนอข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ที่มา ความสำคัญ และเป้าหมายของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า

ที่มาของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มาจาก 2 ประเด็นหลักคือ 1) จากความฝันของจีน คือการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับประชาชนและการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ให้กับประเทศ 2) จากความร่วมมือของจีนในด้านต่าง ๆ ทำให้จีนมีศักยภาพที่จะออกไปลงทุนและร่วมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ กับนานาประเทศ

ความสำคัญของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ 1) ความสำคัญต่อประเทศจีน นโยบายดังกล่าวสามารถตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาภายในของจีนได้เกือบทุกด้านและส่งเสริมฐานะของจีนในเวทีโลกให้สูงขึ้น กล่าวคือ ลดความเหลื่อมล้ำการพัฒนาภาคตะวันตกและตะวันออก ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนสามารถไปต่อได้ด้วยการเปิดตลาดการค้าใหม่ ๆ ช่วยระบายสินค้าส่วนเกินภายในประเทศและสร้างความมั่นคงทางทรัพยากรให้กับจีน รวมทั้งแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านความมั่นคงภายในประเทศ นอกจากนี้ ยังช่วยขยายอิทธิพลและเพิ่มบทบาทที่โดดเด่นให้กับจีนในเวทีโลก 2) ความสำคัญต่อนานาชาติ นโยบายดังกล่าวเป็นมุมมองของการพัฒนา ด้วยความร่วมมือของจีนในทุกด้านจะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาประเทศยากจนหรือประเทศกำลังพัฒนาตามแนวทางเส้นทางสายไหม ทำให้ประชาชนของประเทศเหล่านั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ นโยบายดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ เนื่องจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจและการคมนาคมของโลกใหม่โดยมีจีนเป็นศูนย์กลาง

เป้าหมายของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ: จีนต้องการใช้นโยบายดังกล่าวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ สร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจและรักษาความได้เปรียบทางเศรษฐกิจให้กับจีน 2) ด้านการเมืองและความมั่นคง: จีนต้องการใช้นโยบายดังกล่าวแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ ตีฝ่าการปิดล้อมและการถ่วงดุลสหรัฐอเมริกา สร้างพันธมิตรและขยายอิทธิพล รวมทั้งเสริมสร้างบทบาทที่โดดเด่นของจีนในเวทีโลก ซึ่งมีนักวิชาการบางท่านกล่าวว่า เป้าหมายด้านการเมืองและความมั่นคงเป็นเป้าหมายหลักของนโยบายดังกล่าว

2. เพื่อศึกษาลักษณะและความคืบหน้าของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า

ลักษณะของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนแรกคือ วิสัยทัศน์และการวางแผน ซึ่งมีการกำหนดได้ชัดเจนตามที่รัฐบาลจีนได้ประกาศไว้ ส่วนที่สองคือ ความคืบหน้า ซึ่งจีนกำหนดไว้เป็นกรอบกว้าง ๆ สำหรับการเจรจากับประเทศต่าง ๆ สามารถปรับได้ตามสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สำหรับเส้นทางของนโยบายดังกล่าว แบ่งเป็น 2 เส้นทางหลัก ได้แก่ 1) แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม ประกอบด้วย เส้นทางทางบก 3 เส้นทาง และ 4 ระเบียงเศรษฐกิจ (ระเบียงเศรษฐกิจการเชื่อมต่อทางบกใหม่ของยูเรเชีย ระเบียงเศรษฐกิจจีน-มองโกเลีย-รัสเซีย

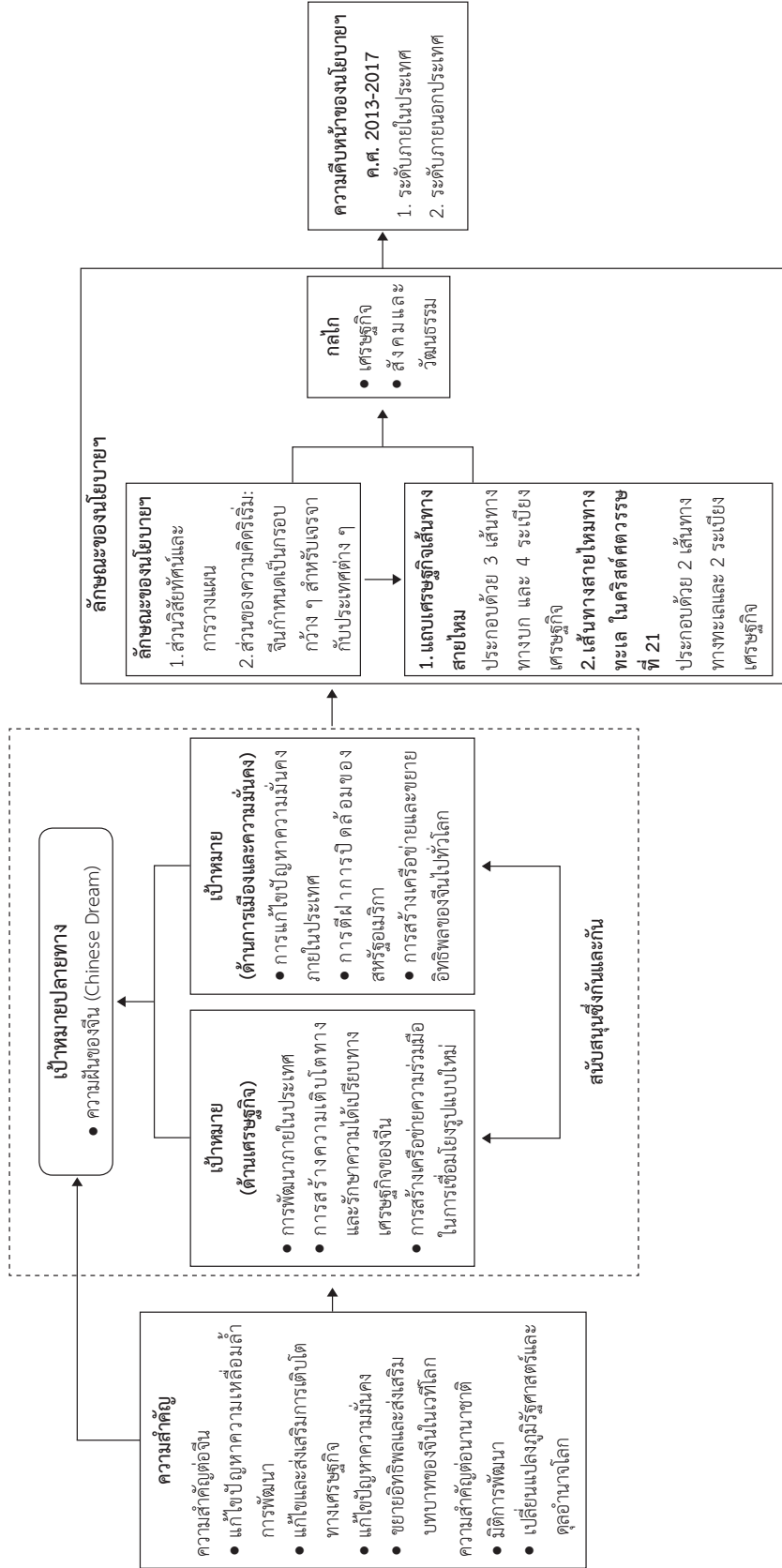
ระเบียงเศรษฐกิจจีน-เอเชียกลาง-เอเชียตะวันตก และระเบียงเศรษฐกิจจีน-คาบสมุทรอินโดจีน) 2) เส้นทางสายไหมทางทะเลในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย เส้นทางทางทะเล 2 เส้นทางหลัก และ 2 ระเบียงเศรษฐกิจ (ระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน และระเบียงเศรษฐกิจเบงกอล-จีน-อินเดีย-เมียนมา)

ความคืบหน้าของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 จากเหตุการณ์สำคัญตลอดระยะเวลา 4 ปี ของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 (ค.ศ.2013 - กลาง ค.ศ.2017) จีนได้แบ่งการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าวออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ภายในประเทศ: รัฐบาลของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ผลักดันให้ภายในประเทศ โดยเฉพาะคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้ความสำคัญ ตอปรับและสนับสนุนนโยบายดังกล่าว อันนำไปสู่การผลักดันให้นโยบายดังกล่าวกลายเป็นยุทธศาสตร์ชาติและบรรจุลงในธรรมนูญของพรรคคอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกัน จีนก็ได้ดำเนินนโยบายตามแผนที่วางไว้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการประเมินผลการดำเนินงาน และปรับปรุงแผนเป็นระยะ ๆ

ส่วนที่ 2 ภายนอกประเทศ: จีนได้ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศ ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยผ่านเวทีการประชุมในทุกระดับ โดยเน้นผลักดันใน 4 เรื่องหลัก ได้แก่ 1) การเชื่อมต่อโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม 2) การผลักดันให้เงินหยวนให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล 3) การก่อตั้งองค์การทางการเงิน เพื่อให้การสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ภายใต้กรอบของนโยบายดังกล่าว 4) การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้านสังคมวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชน

สำหรับความคืบหน้าความร่วมมือของจีนกับประเทศต่าง ๆ ภายใต้กรอบของนโยบายดังกล่าวระหว่าง ค.ศ.2013-กลาง ค.ศ.2017 นับตั้งแต่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้ประกาศนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ครั้งแรกเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ.2013 ณ ประเทศคาซัคสถาน จีนผลักดันนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนมีประเทศต่าง ๆ และองค์การระหว่างประเทศกว่า 70 ประเทศให้การตอบรับให้ความร่วมมือและลงนามความร่วมมือทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน สังคม วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน หลายโครงการและความร่วมมือปรากฏผลออกมาเป็นรูปธรรม ทั้งที่การก่อสร้างสำเร็จแล้ว กำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้างและเจรจา ที่สำคัญคือ จีนสามารถเข้ากุมจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญตลอดเส้นทางสายไหมใหม่ทั้งทางบกและทางทะเล ด้วยการสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างกันทุกมิติกับประเทศรายทางเส้นทางสายไหมใหม่ ระยะเวลาต่อไปอีกสี่ปีที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ดำรงตำแหน่งผู้นำจีนจะนำพาจีนเดินทางตามแผนและนโยบายที่วางไว้อย่างแน่นอน ถึงแม้ว่านโยบายดังกล่าวของจีนจะได้รับการต่อต้านและคัดค้านจากบางประเทศ แต่ผลงานที่ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมจนถึงขณะนี้ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า “จีนมาไกลกว่าที่ใครจะหยุดไว้ได้แล้ว”

ภาพที่ 8. สรุปรูปภาพรวมของนโยบายเส้นทางสายใหม่ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ของจีน จากการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ “นโยบายเส้นทางสายใหม่ในคริสต์ศตวรรษที่ 21” ของจีน

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า

1. ที่มา ความสำคัญและเป้าหมายของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้มีการกำหนดนโยบายดังกล่าวขึ้น ซึ่งมีหลักการสอดคล้องกับทฤษฎีเสถียรภาพของเจ้าโลก (hegemonic stability theory) คือจีนต้องการใช้เศรษฐกิจเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไข พัฒนาความเจริญภายในประเทศและขยายอิทธิพลของจีนเข้าไปสู่ประเทศต่าง ๆ ตามรอยทางของนโยบายดังกล่าว อันจะส่งเสริมบทบาทความเป็นประเทศมหาอำนาจของตนในเวทีโลก หากจีนสามารถดำเนินนโยบายดังกล่าวได้สำเร็จ จะทำให้จีนสามารถควบคุมวัตถุดิบ แหล่งเงินทุน การค้าของโลกและมีความได้เปรียบในการแข่งขันด้านการผลิตสินค้า รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในระเบียบเศรษฐกิจแบบเสรีระหว่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Asst. Prof. Dr. Zhang Yong เรื่อง “ความสำคัญของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ต่อการพัฒนาประเทศ” ที่ว่า นโยบายดังกล่าวเป็นก้าวสำคัญในการปฏิรูปเพื่อเปิดสู่โลกภายนอกในยุคใหม่ของประเทศจีน อีกทั้งยังเป็นแรงผลักดันให้มีการส่งเสริมการปรับโครงสร้าง การขยายตัวและรูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจในประเทศ อันนำไปสู่กลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับการพัฒนาระดับโลกในภูมิภาคและเป็นการสร้างระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นการขยายอิทธิพลของจีนไปสู่ประเทศต่าง ๆ ด้วย (Zhang, 2014) และบทความของ Prof. David Arase ที่ว่า “การประกาศนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เมื่อ ค.ศ.2013 เป็นการริเริ่มการสร้างเครือข่ายการเชื่อมโยงและสร้างความร่วมมือในทวีปเอเชียและยุโรป ซึ่งเรียกว่า “ชุมชนแห่งโชคชะตาร่วมกัน” ด้วยการบูรณาการทางเศรษฐกิจด้วยผลประโยชน์ทางการค้าและการเงิน ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากประเทศในเอเชียและยุโรป หากนโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จจะสามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนและเสริมสร้างอำนาจทางการเมืองของจีนในศตวรรษที่จะมาถึง อีกทั้งในระยะยาวจะสร้างผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระเบียบในยูเรเชีย (Eurasia) (Arase, 2015)

2. จีนได้ใช้แนวคิดเรื่อง อำนาจเชิงอ่อนมาใช้ในการสร้างเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เพื่อโน้มน้าวและชักจูงให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความร่วมมือกับจีน ด้วยการสร้างอำนาจเชิงอ่อน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) การสร้างค่านิยมและการปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม อันได้แก่ การกำหนดโครงการและกิจกรรมภายใต้กรอบของนโยบายดังกล่าว เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและประชาชน อันจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนต่อประเทศจีนและนโยบายดังกล่าวของจีน 2) ค่านิยมทางการเมืองสำหรับนโยบายดังกล่าวมีมิติของการพัฒนาที่จะเข้าไปสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างเชื่อมโยงระดับภูมิภาค ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่หลายประเทศให้การตอบรับนโยบายดังกล่าว เพราะมองเห็นโอกาสและผลประโยชน์ที่จะได้รับ รวมทั้งให้การสนับสนุนและปรับเปลี่ยนนโยบายของตนให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว 3) นโยบายต่างประเทศ เป็นความพยายามที่รัฐต้องการจะทำให้เกิดความถูกต้องตามกฎหมายและอำนาจทางศีลธรรมในเวทีระหว่างประเทศ จากนโยบายดังกล่าว จีนได้มีการผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบระหว่างประเทศและการก่อตั้งองค์กรระหว่างประเทศหลายแห่ง เพื่อสนับสนุนการดำเนินการของนโยบายดังกล่าว ดังนั้น การที่จีนพยายามใช้อำนาจเชิงอ่อนในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและลดการต่อต้านจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งอำนาจเชิงอ่อนที่จีนใช้ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจเป็นหลักและ

ด้านสังคมวัฒนธรรมเป็นส่วนสนับสนุน ถึงแม้ว่าเป้าหมายหลักที่แท้จริงของนโยบายดังกล่าวจะเป็นเป้าหมายด้านการเมืองและความมั่นคงก็ตาม สอดคล้องกับงานวิจัยของพลโทปณต แสงเทียน เรื่อง “ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน: ความเกี่ยวข้องต่ออาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ที่ว่า ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์เชิงรุกในกรอบ “นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21” ซึ่งจีนมีเป้าหมายที่จะให้ยุทธศาสตร์นี้ช่วยขยายบทบาทและอิทธิพลของจีนในเวทีระหว่างประเทศ ลดความขัดแย้งระหว่างประเทศ และเพื่อถ่วงดุลอำนาจอเมริกา อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนให้เติบโตอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้ Soft Power ในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้าง “ความเชื่อมโยง” และ “ความร่วมมือรอบด้าน” กับประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียน เอเชีย แอฟริกา และยุโรป” (Saengtien, B.E.2558)

การศึกษาเกี่ยวกับนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 นั้นมีความสำคัญ เนื่องจากในปัจจุบัน ประเทศจีนถือเป็นอีกหนึ่งประเทศมหาอำนาจที่กำลังมีบทบาทสำคัญในเวทีโลกมากขึ้นทุกขณะและมีความใกล้ชิดกับประเทศไทยทั้งในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมและการทูตที่มีมายาวนาน นับตั้งแต่ ค.ศ.2013 เป็นต้นมา นโยบายดังกล่าวได้กลายเป็นหนึ่งในนโยบายที่มีความสำคัญที่สุดของจีนและจีนจะใช้นโยบายดังกล่าวเป็นหลักในการขับเคลื่อนด้านการต่างประเทศต่อไปอีกหลายสิบปี ดังนั้น หากไทยสามารถตีโจทย์ของนโยบายดังกล่าวออกมาได้ชัดเจน โดยเฉพาะประเด็นความสำคัญต่อนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับมิติของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์และดุลอำนาจโลก จะสามารถทำให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งสามารถกำหนดนโยบายและต่อยอดการพัฒนาต่าง ๆ ได้อีกหลายด้าน ทางผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าว ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ มีดังนี้

1) ควรมีการศึกษานโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ทิศทางของนโยบายดังกล่าวในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มอย่างไร

2) นโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ได้เปิดตัวมา 4 ปีแล้ว (ค.ศ.2013-2017) ควรมีการศึกษา เพื่อประเมินถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการภายใต้กรอบของนโยบายดังกล่าวที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการเหล่านั้นทั้งทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ซึ่งผลการศึกษารวบรวมในเรื่องดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำข้อเสนอแนะต่อผู้กำหนดนโยบายของประเทศไทยต่อไป

3) ควรมีการศึกษาท่าทีของประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ และองค์การระหว่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา รัสเซีย อินเดีย ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และองค์การสหประชาชาติ ต่อนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงท่าทีที่ประเทศต่าง ๆ และองค์การระหว่างประเทศเหล่านั้นมีต่อนโยบายดังกล่าวของจีน เพื่อทำให้ประเทศไทยจะสามารถกำหนดท่าทีและบทบาทได้อย่างเหมาะสมในการรักษาความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจและองค์การเหล่านี้

4) ควรมีการศึกษาถึงประโยชน์ของนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในมิติของการพัฒนาว่า ประเทศไทยควรมีการจัดทำโครงการหรือมีการวางแผนอย่างไร เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดจากนโยบายดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะด้านนโยบายและการปฏิบัติ มีดังนี้

1) รัฐบาลควรมีศูนย์กลางในการรวบรวมและบูรณาการความรู้ด้านนี้จากแหล่งวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประเทศจีนโดยการจัดตั้งเป็นคลังสมองของประเทศ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการจัดทำยุทธศาสตร์ และนโยบายที่จะทำให้ได้รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายที่จะต่อยอดและนโยบายเชิงรุกเพื่อให้ประเทศไทยได้ประโยชน์สูงสุดจากนโยบายดังกล่าว

2) รัฐบาลควรมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นโดยเฉพาะและมีบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อดูแลเกี่ยวกับนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ของจีน เพราะเพื่อความสะดวก ความคล่องตัว มีความต่อเนื่อง และมีทิศทางเดียวกันในการประสานงาน รวมทั้งมีการบูรณาการการทำงานของกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เข้าด้วยกัน

3) รัฐบาลควรมีความต่อเนื่องในการกำหนดนโยบายระยะยาวสำหรับการเชื่อมโยงกับนโยบายเส้นทางสายไหม ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็นโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ การก่อสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและการพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญ เป็นต้น เพราะนโยบายดังกล่าวของจีนเป็นนโยบายระยะยาวที่ต้องใช้ทั้งเวลา บุคลากร และการลงทุนสูง ซึ่งหากไทยสามารถสร้างความพร้อม ภายในประเทศและสามารถเชื่อมโยงกับโครงข่ายที่จีนสร้างขึ้นได้จะเป็นประโยชน์ต่อไทยอย่างยิ่งทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาวและการเป็นศูนย์กลางของภูมิภาค

4) ในระดับผู้กำหนดนโยบายควรมองนโยบายเส้นทางสายไหมในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องของไทยที่จะฉกฉวยโอกาสในการร่วมเข้าไปในโครงข่ายการเชื่อมโยงทั้ง 3 ทวีปที่จีนสร้างขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ด้วยการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่จะทำให้ประเทศไทยได้ประโยชน์สูงสุดและสอดคล้องกับภูมิรัฐศาสตร์ของภูมิภาคที่กำลังจะเปลี่ยนไป

กิตติกรรมประกาศ

การเขียนบทความวิจัยชิ้นนี้ ผู้เขียนได้รับความแนะนำเกี่ยวกับการเขียนบทความและการวิเคราะห์จาก ผศ.ดร.สมปฤถณ นิยมไทย (อาจารย์ที่ปรึกษา) ศ.ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ รศ.ดร.พิชิต ฤทธิจิรบุญ และ ผศ.ไกรคุง อนันตมงคล อีกทั้งขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้โอกาสเข้าสัมภาษณ์และให้ข้อมูลอันทรงคุณค่า ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านมา ณ ที่นี้

เชิงอรรถท้ายบท

¹ “ความฝันของจีน” คือการเรียกร้องให้ชาวจีนทุกคนร่วมกันต่อสู้ เพื่อนำพาประเทศจีนไปสู่ยุค Renaissance หรือยุคฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมแบบเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นในยุโรป อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการคอร์รัปชัน

References

- Arase, D. (2015). China's two silk road initiative: What it means for Southeast Asia. *Southeast Asia Affairs*, 2015, 25-45.
- Charoempuntusak, W. (B.E.2559). *Pabluk China Nai Saita Pratet Pueanban Suksa Pan Sue Nungsuepim Online Nai Cambodia, Lao, Myanmar Lae Vietnam*. Nonthaburi: Center for ASEAN and International Studies, School of Political Science, Sukhothai Thammathirat Open University.
- China Go Abroad. (2017). *Xinjiang, Fujian will Build the "Belt and Road" Core Area*. Retrieved November 15, 2017 from <http://www.chinagoabroad.com/zh/article/xinjiang-and-fujian-to-be-core-zones-of-the-belt-and-road-route>.
- China One Belt One Road Portal. (2017). *Policy Communication*. Retrieved February 5, 2017 from www.yidaiyilu.gov.cn.
- China Service Outsourcing Research Center, Ministry of Commerce Investment Promotion Bureau. (2017). *"One Belt, One Road" Strategic Investment Promotion Research*.
- China Urban Planning Network. (2016). *"One Belt and One Road" Memorabilia*. Retrieved November 13, 2017, from <http://www.uptoutiao.com/wp-content/uploads/2016/03/640.jpeg>.
- Financial News. (2017). *"One Belt and One Road" Strategic Events*. Retrieved November 13, 2017 from http://www.financialnews.com.cn/photo/201703/t20170314_114309.html.
- Financial Tribune. (2017). *China to Pour Trillions Into B&R Projects*. Retrieved February 25, 2018 from <https://financialtribune.com/articles/world-economy/68330/china-to-pour-trillions-into-br-projects>.
- Hou, L. (2014). *Xi Jinping Talks about Ruling the Country[M]*. Beijing: Foreign Languages Press.
- _____. (2015). Background, orientation and realization path of the 21st century maritime silk road strategy. *Journal of Huaihai Institute of Technology*, 13(6), 14-16.
- International Institute for Asian Studies. (2016). *Heritage Diplomacy along the One Belt One Road*. Retrieved November 22, 2017 from <https://ias.asia/the-newsletter/article/heritage-diplomacy-along-one-belt-one-road>News line.
- Keohane, R. O. (1980). *The Theory of Hegemonic Stability Changes in the International Economic Regimes, 1967-1977: (Xerox Copy)*. The United Kingdom: Center for International Relations.
- _____. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. The United Kingdom: Princeton University Press.
- Laothamatas, A. (B.E.2558). *Burapa Piwat: Pumi-Rattasart Lae Settakit Lok Mai*. Bangkok: Bangkokbiznews.
- Lehman Brown International Accountants. (2017). *The Belt and Road Initiative*. Retrieved January 6, 2018 from <https://www.lehmanbrown.com/zh-hans/insights-newsletter/belt-road-initiative/>.

- Li, X. (2015). The silk road economic belt: Strategy or tactic underpinning the “Chinese Dream”? *Northeast Asia Forum*, 118(2).
- Lo, C. (2017). *Demystifying China’s Mega Trends: The Driving Forces That Will Shake up China and the World*. Bingley: Emerald Publishing Limited.
- Manager Online. (B.E.2560). *Summit “Nueng Tab Nueng Sentang” Sumret Ru Ruang China Sanoen Kwam Chuai Ruea Tang Chad Free 3 Saen Lan Baht*. Retrieved November 18, B.E.2560 from <https://mgronline.com/china/detail/9600000049622>.
- Nye, J. S. JR. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: BBS Public Affairs.
- Poonkham, J. (2017). *Sentang Saimai Mai: Pumi-Rattasart Maha Game Nai Euresian*. Retrieved August 15, B.E.2560 from <https://www.the101.world/thoughts/new-silk-road/>.
- Saengtien, P. (B.E.2558). China’s maritime silk road strategy: Implications for ASEAN & Southeast Asia. *Ratthapirak*, 57(3), 49-61.
- Sheng, Y., Yu, H., & Yue, C. (2015). A summary on the “one belt one road” strategy connotation, Characteristics and strategy focuses. *Reform of Economic System*, 2015(1).
- Springnews. (2017). “Xi Jinping” Tieb Roon Pratan Mao Zedong Lae Deng Xiaoping ‘Pokkrong Dan Mankorn.’ Retrieved March 1, B.E.2561 from <https://www.youtube.com/watch?v=x-SPBg-5chFs>.
- Thahong, W. (B.E.2557). Khan prian pan punum rat khan prian pan satana khong China nai wetilok. *Krasae-Asia*, 2557/2014.
- Thairath Online. (B.E.2560). *Kwam Fun Kong Chinese: Chinese Dream*. Retrieved January 20, B.E.2561 from <https://www.thairath.co.th/content/1102684>.
- The Commissioner’s Office of China’s Foreign Ministry in the Hong Kong S.A.R. (2016). *Full text: Action Plan on the Belt and Road Initiative*. Retrieved January 8, 2017 from <http://www.fmcofpc.gov.hk/eng/Topics/ydy/t1383426.htm>.
- The Office of Industrial Economic. (B.E.2556) *China Prad Punam Runthi 5*. Retrieved December 25, B.E.2559. from www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/chinesedream-5.pdf.
- Thepchatree, P. (B.E.2559). *One Belt One Road (OBOR): Grand Strategy Kong China*. Retrieved December 13, B.E.2559 from <http://www.drprapat.com/one-belt-one-road-obor-grand-strategy-ของจีน/>.
- Tungnirun, A. (B.E.2560). *One Belt One Road: “Marshall Plan” Khong China?* Retrieved August 15, B.E.2560 from <https://thaipublica.org/2017/07/arm-tungnirun9/>.
- Tuntayakul, C. (B.E.2559). Nayobai tang pratet kong China tor ASEAN nai yuk pratanatibbadee Xi Jinping lae botbat kong Thai. *Senathipat*, 65(2), 68-81.
- _____. (B.E.2561). *Kwam Ruammue Thang Yuttasart Rawang Thai-China (Nai Boribot Senthang Saimai Mai Khong China)*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Wanich, P. (2017). *Thai Yu Trong Nai Nai Sentang Saimai Mai?* Retrieved June 18, B.E.2560 from <https://www.voicetv.co.th/read/489955>.

- Xinhuanet. (2017). *Graphic “One Belt and One Road”: “Five Connections” Big Data and Events*. Retrieved November 12, 2017 from http://news.xinhuanet.com/fortune/2017-04/28/c_129580144.htm.
- Yuan, X. (2014). Analysis of the national strategic “one belt one road” construction. *Around Southeast Asia*.
- Zhang, Y. (2014). *The Significance of National Development Strategies of the 21st Century Maritime Silk Road*.

Appendix: Interview Schedule

- Chaiyasit Tuntayakul. National Defence Studies Institute. Interviewed, February 23, B.E.2561.
- Guo Bing. Director of Public Affairs and Communications, Embassy of the People’s Republic of China in the Kingdom of Thailand. Interviewed, October 20, B.E.2560.
- Li Renliang. Faculty Member of School of Environmental Development, National Institute of Development Administration (NIDA). Interviewed, September 24, B.E.2560.
- Sompob Manarungsan. Panyapiwat Institute of Management President. Interviewed, September 25, B.E.2560.
- Sompot Khongrod. Office of the National Security Council. Interviewed, October 2, B.E.2560.
- Tang Zhimin. Director of China ASEAN Studies Center (CAS), Panyapiwat Institute of Management. Interviewed, September 28, B.E.2560.
- Yang Baoyun. Pridi Banomyong International College, Thammasat University. Interviewed, September 22, B.E.2560.